

סִפְר

שְׁפַת יִתְּהָר

להחכם האלקי רבי אברהם בן עוזרא זצ"ל

להציג את באורי רבנו סעדיה גאון זצ"ל מן ההשנות אשר השיג
עליו המדריך הקדמון ר' אדרוניס הלי הנורע בשם דונש בן
לברט. ובסיוף הספר נלווה ספר הצחוק שני שירים נחמדים
על שחוק השאנר, לאחר מורה"א בן עזרא והשני לה"ד מנשטור
בן יהיא נוחם ערן.

ובראש הספר דבר אל הקורא מהחכם המליץ נואר הלוי לעתירם.

עם

תוֹלְדוֹת בֶּן עֹזָרָא

ממוני הצער

דובערוש בן אלכסנדר טורש

וּוֹאֲרֵשָׁא

ברופים דובערוש טורש. נאלווקי 39

Сеферъ „СФАСЬ ЙЕСЕРЪ“

т. е. КРИТИКА

Соф. АВРАМЪ АВЕЙНЪ 98РО

נדפס מחדש ע"י הוצאת מקור בע"מ
ירושלים, תש"ל

אמר העזיר הכהן: לחקל על המעיין למצוא דבריו חפץ בספר הנכבד הזה, סדרתי לווח מורה מקום מכל חפסוקים והענינים המבוארים בו, ועשיתי בהם סימנים למען יוכל יכל למצוא בנקול מבוקשו, ותברכני נפשו.

ק"ג	הפליאס
ס"ח	נה טענות הגותיכס
ט"ל	פלומות היינ
ק"מ	לו פנסס הלאיס
ק"ט	ייחושע
ק"ט	טולון פכלייה
ק"ט	להטיס קלוטיס
ק"ט	שטייל
ק"ט	כלו נכית
ק"ט	וילמר עז
ס"מ	דער סמלק נוון
טלבים	
ק"ת	צחל כגד
	ישעה
כ"ב	כמהפלח זלייט
מ"ז	מליליס להאל מודחס
ק"ג	סי יצטו מליליס
ל"ה	בן נטהל
ע"ז	וועה העודה
ק"ט	וככיאטס
מ"ז	כילהק להמייל
ק"ט	צעיס ריזו
ק"ט	מכות מגנס
ק"ט	גדול
ס"ז	מליליות הומס
ג'	סלוויין
ק"ג	נטונס ונתם
ק"ג	

בראשית	
עלף צפיח	
גינוצי יוס	
סתמול למה גנד	
זצני	
גאנדק	
וואלאס	
כדרס האן	
שי געל טילס	
סופה	
עקלו פול	
שמות	
ק"ג	שכטום
ק"ג	בלעם מה
פ"ט	נערמו
פ"ט	ומען לאס
כ"ז	ומלקייס וממאנזיס
ל"ג	ויקרא
	ילקLIK
במדבר	
מ"	לפֶּר קָטְמָן
ל"ג	מִתְרַת עֲכֵבִיס
ג'	בְּהַלְלִיס נְעֵט ט'
דברים	
ה'	כִּימִיס הַכָּר יְתָנָס
ק"ז	שי יטול מה בק
ל"ט	ולמוני כתף

Дозволено Цензурою.
Варшава, 29 Июля 1895 года.

ימוך סליס נ
 חמגנגי מ"ג
 יפין ענן חורי מ"ע
 זיכר נס בטן ס"ג
 נט נפל חמי מלך ס"ז
 מלחמות צבתו ט"ז
 וויש על ניש ט"ג
 גאנומט יג
 מס נט כח קימנו ק"ה
 וואט כלט תנטו ק"ז
 לוס עכבות יולו ק"ג
דָּגִיאָל עַזְרָא נַחֲתִיה וְדִין
 ויטולטה פ"ז
 לנזה טמפל פ"ז
 פ' טטע יכלפ נעל פ"ז
 מנייס פ"ז
 קיט
חַמְשׁ טַגְיָוֹת
 הטעוי י"ה
 נטעי ס"ג
 לטפיטו ס"ז
 וואט נט בגאל סגידה ני ק"ה
 מען אכמיליס מגענו ק"ט

כָּנְלֵד בְּקִיטָּוּ
 גמיס ג"ס
 קומו פֶּגְבָּוּטָה ג"ז
 גאנז ווֹסְטָמָעָן ג"ז
 גלויזיס מיכו ג"ה
 פְּקָעָרְמָלָקָט ג"ג
 יונגען על מות ק"י
 יטי מהלימו להכליות ק"ל
 יחו פְּלִימָוּ ק"ל
בְּשִׁלְיָי
 גאנז לאטיס האט דער ג"ז
 זונט הולט חנולט ג"ט
 מדא טרויס כומס לעט ג"ט
 גאנז הולטס הנטוט נל פ"ג
 ערלטס חפלט שמגנד פ"ט
 פְּלִיטָסְטָוָס ג"ז
 טְפָּקָה יְלִיחָתְּטָה טִילְמָטָלָלָן ק"ג
 למונט מלון מ"ט
אַיּוֹב
 גאנז כלט ג
 למא טילדט כמו נל ג
 נוקן זוניות ג'ג
 גאנז פְּרִי ג"ג
 קיט

זונט ימין עליין ג"ז
 ליקל כריס ג"ז
 וכונדי לנפל ג"ח
 ען מות לבן ג"ט
 גווע ג"ג
 מַה יְקֻלוּ לְעָזָן ג"ג
 גַּעַל לוֹזָס ג"ג
 רפס טנליות ג"ה
 טְלִיגְלִינְטָה ג"ט
 ען סגולות פ"ז
 קלני מיס ע"ז
 מומנייס ע"ט
 ען חילום נטהה פ"ט
 ס' פְּטִימָה ג"ט
 גלומס אַטְּ ג"ט

גאנז מלט ג"ז
 זנילד בילדט פיעל ק"ו
 גאנז ק"ו
 גלווק ק"ס
 צלמי ימי ס"ט
 גאנז לילס יט ט
 דולי נסע טיל
 גרא פעל ונטס פ'
 קומ הוויס גאנז יפאנט ק"ט
 וואטטטו מ"ט
 צהצמיסים כמסיס ס"ב
 גאל מלג קלט
 גראט נקלייס ק"פ
 סגוי יוקיף ק"ל
 זוקלטהו קלט
ירְמִית
 זאנטומי לאט ק"ט
 גאנז ק"ט
 שען טפלט ק"ט
יְחֹזָקָאָל
 ממתהוים ק"ג
 עה נטרכו מיטים ק"ז
 זכל סוף מלונא ק"ט
 זעל מלמה יטילל נט גוועו ק"ז
 זעםה הַמְּ קלט
 גאנז כהנcli ג
תְּרִי עַשְׂרֵן
 צוות לגעלע י"ח
 זעלחס כהוור קלט
 זטה זסמייס ימיטן ק"ז
 זטס יאנז ערנו אַטְּ ק"ט
 הלינה פלטנט אַטְּ ק"ט

תולדות אבן עזרא

מאת

דובערושן בן אלכמנדר טורץ

יום הקב"ה לאברהם שני כלויותיו שני חכמים ותו
מבינותו אותו ייעוזו ומילדותו אותו חכמה .

(לצום ל'ין ל'ג)

בבני יונה הנמלטים מפרשיות העיתם וכארנבת הברחת בחפון
מקול הצד, כן תולעת יעקב דרכה מאו לנום ולברוח מפני
לפיiri בו אשר ילכו מפויות מדניה מעולם, ואליה שבאוניה היא
רכחה לסתום ולהאטם אותה הוטב לבב השמע קול שיריקות
רודפה, היודעים ומכירים אותה מהטול שלשות לנעלבה ואינה
עלובה שומעת חורפה ואינה משיבה; אולם מעבר השני נראת
את ישראל עזים וחוקי מצח כפריזי חיוט ילדי יער, עצמותיהם
אמוצות וחוקות בנטיל בזרול ומייהם באפיקי נחשעה עשת שנ,
להתיצב בצר בפני להבים לעומת המתקומות על תורה משה בתה
שםים, להפוך על פניהם שלית הבזים ליקחת אם האמונה;
עינינו הרואות יום יום כי כמו עורבי נחל ינקרו את עיני העטלפים
מורדי אור תורה ומכם נר מצוה, כנמרים יתגעו כי חרחה להם
על בני בili שם המשימים תחולת במלאי עליון ראיי אלף
ישראל, אשר ראשם לעב הגיע וכל יקר ראה עינם הבבירה
כבדות, ואין דבר געלם מהם במלוא רוחב היצירה ומסחרי הבריאה;
עינינו חשבו מראות ופעמים אין ספורות נטקו בחוריין מזונבות
אודים העשנים ורע מרעים בנימ משיחיותם, העומדים בכל דור
ודור באירועים מסבכים ושניהם חדים ושנונים כחרבות אורות, לקץ
בנטיעות, ולהביא ברוחם הבהמת את דארבה ואת חילך ואת

תולדות אבן עזרא

החסיל רבותם אף חביבים בכרם ה' צבאות אמונה ישראל, כי
ישחתן ויבלו בפרי קודש הלוויים אשר בעז החיים הנצחיים,
יבא אשר התרגל יחושו של טיטום לכול המקבת הולם פעם הפטיש,
בן שה פורה ישראל הורייה מא בין מכעיסיה, הוא רגילה
לשטע מדי יום יום נהמת כפירים שאנת ארונות משק זאביהם
ישאון נמראים רעש נחשים צפעונים, הפוערים פיהם וכבר
יעסיבותו שניהם אימה חשבה מעוררת וועת, לבלה חיים ולגרר
עצמוה היבשות כחרש מאש ערבתה השנאה הבוערת עליה מיום
חוותה לגוי אובר עזות, שנאה—אשר בבר חשבו פני בני יעקב
בשולוי קדרה ונשלח רוזן במשמניהם בnalלה, על ברפתה
גולדים חרושים לבקרים יום פרום ושורצים מציקם הביטם,
אשר השיגו טבע שנייה לשופע בהבל פיהם את המקום אשר נסעה
בקף גל היהודי הצאן עלו, את אוניהם יאטימן כהנינים חרושים
משמעות קול סאקראטעם בהדר (עדן זר ע"ה) ; טרם כל נשים
לבנו להמלט מנתיב שקר ומועלן משנאת דעת ושבל, חרלו לפם
רעני, מחליך בעקבות אלה דשנאות את מן האנושי, דאו כי
רעה גדור פניו אם לא נשמר מאד מאורה רע כוה, כי שנתה
שבל ודעת ושנאת מין האנושי מוצא אחר לשנהן, סכת
בן האנושי על פי רוב באלה אשר בלי תקווה ובלי בחינה בטחו
על איש וסמכו עליו בכל ענייניהם בחשבם כי אמוןתו עד שחיקים,
ואחריו בן פחק הנסיעין עיניהם לראות כי מלא מרמות ותוך ואין
בלבו נבנהה, בן סאקראטעם היה תוקע בדברים אלה לבור מלא
גהושים ועקרבים המתחפשים בתמונה אנשים, אשר אם תכחוש אותם
במכתשת לא תסור מעליהם אולתם הישנה אשר פשתה באוצרת
במאורת בדור דור-ושא עקש ופתלול זה.
ואין די לשומי אמוני ישראל בני-משי לשאת עליהם
מכאובייהם הנאמנים ופציעיהם האנושים והתרם הבאים בחחות
וכושא להגעים מהר עילן, עוד כפרץ רחב יאחו עלייהם טבל
תלאות ושטף מצוקות מהר גרוים, אהה ! רבבות אלה מהרטוטו
אםחריבינו ממנה יוציאים ומוציא ישראל נחצבו, והם ענפי עץ אבות
קרושים

קדושים וטהורים אשר הם נגלה מהה בפי חורתם והדרות צדוקים, ובשאש נשפטם מעליהם. צורת אבותיהם ולבשו צורת ראמים פראים לנוכח בקרניהם חותמת הדת, להשים את ראשינו בני ישראל בדורים רוחחים, ולהמשיכם עליהם שואה לא ידעו שחרה; הן שישים רבועים נולדים בכרם הדפוס אחד, וכמו שעשׂ יוציאו חכמים עצים המלאים על כל גדרותיהם באורים מוזופים על כתבי הקורש, המאבדים הונה של תורה ומהפכים הור התלמוד למשחות, וכאשר ישיש המפניו להשליך אימתו על הארי המלך על כל בני שחין, כן ישבחו וניגלו מחייבים חפשים אלה, לעקם את הכתובים ולסכל דעתות בעלי התלמוד בני ענק, אשר בבתי נפשם האלוהית נקבעו כל סגולות החכמה העליונה, והפליאו לעשות גשרים דוברות ורפסודות רבות על ים הטבע, לעבור בו בהשкат ובבטחה ולא יקרה אסון ומבללה, כמו המודרך הקדמון דזונש בן לברת אשר יען לא ירד לעומק חכמת התלמוד והיתה נבער מדעת: קדושים רפואי מעלה, لكن השען על בינו בעל משענת קנה הרצוץ, והרהייב עוז לסתת אחר מבאו האלוהים השודדים אשר ה' קרא אליהם ומלתו על לשונם, והזכיר המכיש ומחריר האמת: בעני השרker. הוא מסר ביד אדוניים קשת זה מכל חבליהם ושפט בוגדים להוציאין יין ישן מפני חומץ חדש, ויורוך קטנו כזר לכהוב השגות צנומות שרופות קרים על באורי רב טעריה גאון אשר היה לראש פנה בהיכל הקורש והחכמה האלוהית דברה חמוץ מתרוך גורנו, ועב קטנה בכף איש עללה לכסטות או ראי עיר וקייש: אשר אין על עפר משלו בכל דבר חכמה ו מרע, וה' העיר את לב רבי אברהם בן עורה למחות את עבי השגותו ולטהר את עניינו וחיווי קושיותיו אשר הקדשו והחשיבו אוֹר האמת, הוא אב המון החכਮות אשר לו נמרות כסות אחת מכני השרפים לא נוכל לתאר בשדר נאמן מוגדל יקר תפארת חכמתו וצדקוּת העומדת לעד.

רב החובל ביום היזירות ושר ה' צבאות במחנה ישראל רבי אברham בן מאיר בן עירא, נולד בקדושה וטהרתת בעיר

בעיר טעלעדא בשנות שמננה מאה וארבעים ושמונה אלף: החמיישין, ונפשו עלתה אל על ושבה לבנוריה בית אביה בשם בתשנת תשע מאות ועשרים ושבעה; חכם לבב ואביר המרע ות. חפש באבוקות שכלו ומשואות בינוו נני המלך עליון, יומם לא נח ולילה אור בעדו וכנצר נתעב החלק אחורי גנו חי בשרים, ותאות מדרומות, עדי מצא מפתחות וחב לכל דלת החרמות, ובענוק בא והתרץ בשעריהן להתקחות על שרשי עין הרעת גנווע. הרות, ושתה ביקב הנдол מיקבי המלך עליון מיין המחקר המשומר בענבי התורה, והפקנה עניין הבחרות בעפער שחרה, לגלוות צמיר הפליל על בחבו הקודש, ולהראות העמים והשרים, את יפי אמונה עם עבר; ופעמים רבות השכיל להתקחות שני הקרים הטופלים בו וcolnן על התלמוד, ולא יהוששו להציג את התורה ערומה בלי לבוש; גם נכם בשלום ויצא בשלום בפרדס הקבלה ובכם הרוים הציע ולא נגע, עדי היה לנו בדור דעה שלו, וכל ארו לבנון אדרוי התורה ואבירי המרע בימיו כלם. הערצו והקדישו את שמו המבוּב, וכל איש היהודי אשר על ראשו יציע נר אמונה ישון יטה לו בנחל שופך בבוד אליהם.

גם היה בן עירא וזה אמן נפלא ומשכיל חרוץ במליצה השפת העברית והערבית, בשתי לשונות עתיקות אלה הפליא לעשות שירים ערבים ומכתמים נעימים אשר בהם עז למשוך אבירים אחריםם, ועל נפיהם הנחפות בירקך חרוץ הגביה עוף וידא. בקשר לרום המדעים, גם הרבה חקר בחכמת ההוכנה ובאהבת ההנדסה שנה מאדר וילן בין שריה, ופעמים אין ספורות דראה בה אשר אין על עפר משלו בכל דבר חכמה ו מרע, וה' העיר את גדוות וגזרות; ובידיעו כי לבאר ארבעה ועשרים כתבי הקודש על נכוון מן הרاوي להשיג עשר יודות בשבע חכמויות ולהיות בקי במושכלות שונות, התגבר בארי לדות בשכלו החדר והשנין עד קצבי הרוי עז המדעים, ולחוות מפעלות אלהים ונפלאותיהם במתורי הטבע, אין לך חכמה אשר שגבה ממנה ואין לך דבר העומדת לעד.

רב החובל ביום היזירות ושר ה' צבאות במחנה ישראל רבי אברham בן מאיר בן עירא, נולד בקדושה וטהרתת

בבחבי הקודש והוציאו חעלומותיהם לאור, ועד היום יקרים המה באוריון בעינוי כל שוחרי תושיה בסגולות מלכים, ורבים מהיושבים על כסא משה עשו באורים רבים על באוריון העמקים מני תהום לדלות פנינים יקרים הספונים וטמוניים בהם.

הן אל החכמה לא יתרווע יהוד עם צל הכסף לרוב על פניו עולם עובר זה! מפני שהחבור אשר התהפהה או בטאלעדא עיר מולדתו, נפל גן עורה פלאים מאגרה רמא לבירא עמייה, והחצלה הכוורת פנתה לו עורך ותברוח ממנה הלהה במתחו עיר קשור ונשכו נשח, ומרגלא בפומיה: "הככבים במסלותם לוחמים עמרי, לוא סחרותי בהתרבי מתים וחוי האדם לעולם, ואם נסיתו להנתק נרות או לא שקעה המשש!", לנן (ב"ר פמ"ט ב"א) ברור לו אכרהם שעבוד גליות, ובשנת שמננה מאות ושמונה ותשעים אלף החמייש, עזב את טאלעדא ערש ילדותו ועם יצחק בננו אויל למחאה אחריותא, להקל מעליו את כובד העוני כור מועקת חמוץ כור אשר דכא לאין חיתו, ויבא עיף. וינע לאין אפריקא יורד מצרים, ושם הציקחהו רוחו לשפוך נפשו על הדרי קדרש אשר בארץ ישראל, וימתקו לו רגבי ארמת הקודש בדבש לפיו; זכבר בא לטבRIA נלו אליו חכם ישראל המזעינים והראו לו ספרי תורה בתלבויות אשר אין על עפר משלם בהוד יוופי; ובראוו כי לא נתקרה דעתו במקומות האל ולא יוכל להפיץ שם מעינות חכמו חוצה, ויבא בבל וישחר את עיר בנדז אשר בימיו האziel הכליף מהוד ממשלו על איש יהודי ונשאהו בראש גולה, ווושט לו מטה משפט למשול על קהילות ישראל בארץ המורה, וכמו הדבורה אשר בכל מקום ומקום העומדת עליו תפיף מעט דבש ונופת, בן בכל עיר אשר הופיע בו עורה בהדר נאגנו השאייר תורה וחכמה בה, ויטע לבב רב או מעט מישוביה שראשי הדת וגוזע המחקר האלחי, טהרים וערפם מדיעות בזבוז הפורחות כובובי מות סביב השוונים ופרחי ההשכלה ומבאישות את ריהם הנעים המשיב נפש.

לא

לא בעינום עצומות הילך בן עורה בפל הטענות הנגדות דהלה, ולא לשוא ולא הוועל ענה בדרכ' כהו וילך מדרח' אל דחוי בלחץ וההדק, הן כאסוף בזים עזובות וIALIZED שבליט טלאות וטבות בעמק רפואי, כן אסף מלא חפנוי המון ידיות בני אדם לכל מפלגוחיהם השונות בעולם, ויתבען הילך הוטב בחילכות עולם ותוכנות הארץ מה הנה, וכשמעו מאלפי מפלאות חמימות דעים והעשור הרב אשר העשרה הטעע את ארץ איטליה, לא היה יכול לכלא את רוח השוקתו עדי בא לאין הפלאות זו, בשבעה עינים ובעשרה קבן מוח. זטש נסע לעיר רומה העתיקה אשר בה שבע עוגן בל' מצרים, והוא היה לאחיו היושבים באיטליה כתל חרמון, והתימורו בכבוד תורה והחלונו בצל חכמו בלב עלי ושםה, לאלפי חועי לבב ריקי מוח הפריה עין הדעת ויצבט למם עלהו להרופה, כי אם היו היהודים שמה חפשים ממPsi הילך ולא היו רוצחים תחת משא הממשל, בכל זאת לא נשאמ לבם העREL להרבשים בפרדס החכמת לזרת אל גנט ביתן הילך עליון אשר נטעה ימין צדקן בכחבי הקודש, והוא נבערים מדרעת קדרושים בנפל טמן, נס לא גטו לשוט בים התלמוד ולחת בתמיינו העוים נתובה, ובן עורה איש חי רב פעלים וזה מצא אז עת נכוון ונשא למשור או הם לאת אל מקום אשר דבר מלך עליון ודוינו מניע ולהלעיטם כगמל בדגן שמים, כי או התעוור נזורי אחד מרבעציא ושמו ארנאלד וירעם בקהלו נפלאות ויכתוב מרורות כי הפלבטים עבו את הילך אשר עזק וסקל מחוקק, והם חותרים בכל עז ויישמו במחשך מעשיהם להמייר חקתו ולהחלף ברוית, כי הם ראויים להיות אנשי מדות וرحمניות לרדוף צדק ולאחוב ענוה חמליה וחנינה על בני עם המתהופט תחת גלם, ונחפוך הוא כי הם רדו בעם בלשון אפעה וחמת תניניהם, בימינם מקל חובלם ובשMAILם מתאטא השמר, ולא יראה ולא ימצא בקרבתם רגש אהבה למין האנושי, וחווראים הטו אונם לקל ארנאלך זדרבי נרנן עשו לבלי Chat והכו שורש עמוק בכלבם הקשה כארז, והגביעת להב יצאה בכל קצוי הדרינה מנור מסביב, וימחרו

הכהנים הראשים להתאסף יחד בעיר לאטעראן, ובכח הפאכטש הנדרול רתקו בויקי החרום את ידי ארנאלד ושמו על מתניו כור מועקה גדרולה מנושא, עד' הוכרח לנום על נפשו ולברוח כאיל מרומה; ולא ארבה העת וארנאלד תקע את אهل אפדרנו שניית ברומה, ובקסט אשר על לשונו הצליח להסית את הממן ולהביע בם באש רשות למורוד במשפט בזורי רמה, ובחריצת ידו נסקרה ממשלה חופשת בשנת שמונה מאות ותשעים וחמש עאלף החמש ועמרה רך ארבעה שנים; ואו דלתי בן עורה סבבו על ציריהן מאין הפוגות ונחרו אליו היהודים מכל עבר ופנה, להצעיל מפיו משפט חרץ על תמויה נפלאה זו, והוא הסיר תבליל הבורות מעניות הרכות באפרוחים, והראה למור גני נסתירות החורת ומכמני החכמה העלונה הספוניס וכמושים בכחבי קודש, והגביה בלבם רשות התשוקה והעיר החמדה מהדרמתה העזה להתחדר במלחמות המחקר, ובכמעט כלם הכניסו ראש ורוכב בסוכת הדת הנופלת להקימה מערכות מדיניות זו, וփח ה' ביוו' חוקה הצליח לתקן העיר היא במלכות שדי והتورה נהויה בה לראש פנה. שם הויאיל באדר בכתוב עלי לות את החמש מגנות וחוץ שמש חכמתן מנתקה, גם ערך שם בארו הנפלא בספר אויב בנתב לא ידעו עט מבאר אחרת, והעתיק שמה ספר המדקך ר' חיון מלשון ערבית לערבית, גם כתב ספר המאנים לבור וללבן לשון עבר ולזרוף בבור סגנות השפה האלהיות בבור ומצרף חבונתו,

ומרומה נסע לסאלערנא עיר רבתי ביוהדים ורוכבת עמים, גם בה לא נגה עוד אוור ההשללה על ישראל, והוא מגשימים כערים את החקלאית הנרצה להחכמה העלונה ולא הכרוזה, ויתעריה בן עורה כאורה רענן בבביה הנדריב הספרדי אליקום, וגם שם בגדת הצלחה הרمية בו והקימה עליו לשטנו את הרב הנדרול בענקים יצחק בן מלכי צדק הנודע בפיויש העזום על ששה סדרי משנה, והוא היה עיין את בן עורה ולא נתן לו עלילות גדרולה, ובן עורה לא היה יכול להבליג על יגנו עדי כתוב עליו שיר בדבריהם

בושים במדוקרות חרב (נדפט בכרום חדר צד קל'ה), ויד בן מלכי צדק הייתה על העליינה ובן עורה עזב את מקומו, ויבא בשנת ארבעת אלפים ותשע מאות לעיר מאנטוא, ושם חבר בהשכל ודעת קדושים ספר "הצחות" על חכמת שפת עבר, ושפוך ביום מלא דותחים על פני העוזבים דרכי המסורה בכתבי הקודש, והמטיר חזים שנוניםوابני בלסטראות על ראש המדקך יונה ابن נאנאח, יعن גור אמר כי מאות מילים בתנ"ר איןן מהאות עם כלל הדריך וצריכות תקון, (עי' ראב"ע שמות יט יב. דניאל א'), והוא הראה בחשו בפניו והשליך עליו הם. ומשם בא לעיר לוקא וייערוף כמתר לקחו באוני תלמידים דברים אשר היו צמאים לדבריו באל מלקיים, בקירה נשגבה זו הנגה הרבה בחכמת התוכנה וחבר עלייה חברים מוחכמים, גם בתב ספריים רבים בכם ובאיכות על חכמת האטאראלאגיא אשר עמדת או בקומה זקופה במרום פסגת ההשכלה. שם נפל בן עורה למשכב ומלחה עזה במות דרפה אותו בעלי חשק, ותងדי המשך בן מאיר מנוחתו בבוד פרש עליו בנפי חדרו ופזר בעפר בסוף תועפות, ויהאבק עם מחלת איש אלחים זה וווכל לה, ובעורות החותך חיט הקיט אותו מערש דוי; וימחר לקים את נדרו אשר נדר לבאר התורה ביד חכמו הטיבה עליו, וכיהותו בגין שישים וארבעה דרך קסטו בעז ויתהוב בשיד נאמן המון מסתורי התורה, ויתן לכל בעל גוף משכלה קרני חווות להבטח לפנים מן קלעי הסודות והחוויות היכומטים בה, עדי מצא חן ושבל טוב גם בעני הנשר גREL היכומטים הרמב"ם זיל וחרבה לספר בשבחו (אגרת הרמב"ם); "האמת והנכון הוא מה שאמר החכם רבי אברהם בן עורה וצ"ל, נאמר עליו שהוא חבר פירוש על החורה ונгла בו סודות עמוקות עצומות לא יבינו אלא מי שהוא במדרגתו והשידורים אשר ה' קורא כי, ורבינו נעימים אין ראוי שיבנים כל אדם כי עב"ל, עוד הוסיף לבתו עליו (באגרתו לבנו): "ואתה בני הנאמן לי אני מצוח לך שלא תעין בפירושים ובחברות ולא תטריד שככל אלא בפירושיו (של הראב"ע) ובחבריו וספריו, כי הם טובים מאד ומועילים

חולות אבן עורא

ופרשו, חמה לבן עורה כנהל שוטף כבוד ועו, וכותב אליו שיר
תחלה אשר בן עורה השכיל לענותו בדרך שיר:

וְתִּחְיָא לְצַרְפָּתִי בְּבֵית שֹׁר
וַיַּעֲבֵר עַד כְּקָם קֹדֶשׁ וּמְקָם
וְלוּ שִׁיר יַעֲקֹב יַמְתַק כְּבָן טָן,
אָנָּי שְׂטָמָשׁ, וְחַם שְׂטָמָשׁ וּגְמָסָם.

ורבנותם ענהו:

אָבִי עָזָרִי יִשְׁבֹּהוּ סָעָפָיו
אֲשֶׁר נָתַן יְדֵיכָו בֵּין אַנְפָיו
אָנָּי עָבָד לְאָבָרָהָם לְטִקְמָה
וְאָקוֹדָה וְאַשְׁתָּחָווֹ לְאָפָּיו.

ובצעורה השיב:

נָאָפָּךְ אֶל אָבִיךְ עַם אֶל וַיְזָעָם
לְהַשְׁפֵּיל רָאשׁ בְּמַבְקָב אֶל בָּזָעָם?
וְתִּלְלִיחָה לְפָלָא דְּאַלְדִּים
אֲשֶׁר יָקֹד וְיִשְׁתְּחוֹה לְבָלָעָם!

והיות בן עורה כבן שבעים שנה אויה את בריטאניה למושב
לו ויבא שלם לעיר לאנדאן, ושם מצא לו נידב אחדר אשר שם
בו כל מעינו לככלתו בכל מהstorיו ולהעניקו ממנה קניינו
בטוב עין, וייש אברהאם את ספרו הנפלא "סוד מורה" להובי
אמחת החולמוד וחכמת החנאים ואמוראים בכתביו הקיים עד
להפליא; גם חביר שם את ספרו "אנרת השבת" להובי במופת.
חותכיהם כי תחלת השבת הוא בערב יום שלפניו; ושם הילך
לעיר נארבאנא וישב בה על התורה ועל העברות משנת תשע
פאות

וטועלים לכל מי שיקרה בהם בטעות יפה בשל זך וביעון
דק, ושחם אינם בשאר החכורים, כי הוא היה כמו אברהם אבינו
ע"ה ברוח, וכל שתקרה בברכו וברמו אשר ידבר בהם, עיין
בhem עיון יפה, והסתכל בהם הסתכלות רכה בשל זך וביעון נקי,
כי החכם הזה לא היה מתחזר ממשום אדם ולא היה נשא פנים
לשום בריה" עכ"ל הרמב"ם ז"ל,

ומה לנו יפה אף נעימה כמו השימוש בשפирוי שמות וגם בה
בחרות כחות, כן בן עורה זה רבים קמים עליו כפריזי חיים
טuropeות לענותו בסבל החדר, כי אין דעתו נוחה מדעתו ח"ל
בעלי החלמוד, וכי השטן מתקד בינו קרני עמו לשולל ההפראה
וההדור מרורי לבנון אדרוי התורה שבע"פ, וקול המון בקהל
שרוי יען התרועע עם חוי אלבאלci ועם הייחודי אשר ספריו מינימ
היו נושרים מחוץ חיקם, אך הומן הניד עלי רעו כי התלמוד
היה עינו להשכלה, וכל מיט הוזדנים אשר בנחלי בליעל לא יכול
לכבות את אהבותו העווה לכל אמורא קפן, והוא נכוון בכל עת
מצוא לבוא באש ובמים ולהקтир חלבו ודמו על מובח אמונה
הצופה והሞקה מסיגי הבערות; ושם בלאק חיל לכתבה
באورو הנגדל והנסא על ספר ישעיה אשר דרך ככב מויהר בשמי
ההשכלה האלהית.

روح ממוקם הועלה בקרבו לעוב את ארץ איטליה ולבוא
צraphה, ויבא למדינת פראווענס מקום חכמים מצוינים אנשי
שם בתורה וחכמה אשר יצאו מינוטין שלהם בכל קזוי אرض ואיים
רחוקים, ובבאו לעיר בעציירים כבדוחו יהידי סגולה ואנשי מפת
אשר בה, כמו רבבי יצחק בן יהודה המכונה בשם "נשיא היהודים",
ובן גדל חנו בעניין איש אמונים רב ברכות רבי אברהם בן
חכים, ולכבודם כתוב בן עורה את ספרו "השם" על סוד השם
הנכבר והנורא ומדתו הרבות הנאהות בסגנוןיו; ובעיר רודוס
חבר פירושו בספר דניאל תהילים תרי עשר, וביהם קנה לו שם
עולם אשר לא יסוף זכרו מכברם ה' צבאות בית ישראל. וنم
רבנו יעקב איש שם נגיד רשי ז"ל אשר היה או דגל ישראל רבבו
ופרשיו

מאות ועשרים עד עשרים וחמשה לאלף החמישי, ימים שב לערך דורות ויעש בה מהדריא חדש לבאו על התורה גלה מפה וכשה מפחים, וنم חבר שם את הספר "שפה ברורה" על עומק לשון עברית; ושם התקה יותר על שרי חכמת ההנדסה ולמודי המספר, ופעם אחת ישב באניה אחת עם חמשה עשר תלמידיו, והנה סער גדול התחולל עליה עדי חשבה להשבר מכובד משה, כי בן עורה בצרות נמצא מאר, ורב החובל נור אומר להטיל הימנה חזין האנשים הנמצאים באניה, ויתיעץ עם בן עורה להטיל את החשייע מהאנשים, ובן עורה העמיד את תלמידיו בחכמת המספר באופן שלא יפול מספר החשייע על אחד מהם; ויהי כאשר וכן אברהם בא לאלאהארא לבול נואווא ואראאנאנען דינוע ויאספ אל עמי בקדושה וטהרה, ונרגים אחדים לפניו עליהם והשימיה אמר: "וְאַבְרָהָם בֶּן שְׁמוֹנָה וְשְׁבעִים שָׁנָה בְּצָאתוֹ מִחְרָן אֶחָד הָעוֹלָם!". בשני בשבת בחודש אדר ראשונשנת ארבעה אלפיות ותשע מאות ועשרים ושבعة נצחו אראלים את המזוקים ונשבה ארון הקודש ויקבר בכבוד גדול בעיר קאלאהרא.

ואך לモחר לי להגיד בשער עמי כי בספר שפת יתר זה העט בכתות, ימצא כל בעל נש משכלה יהודות והב מופע תלളת עליהם נפלאים בכתבי הקודש, וימצא דרך הקודש לישר הדורים ולראות אור בהיר צח ומצויח על שמי התלמוד והמדרשים המבאים את הכתובים בדוריכם הנראים רוחקים מנקודות המשפט. תמה אני על משכלי עמנוא ושולמאן המעתיק בראשם באמרים (חולות האמץ צד ר'א): "וְשָׁמַ הָנָנִי שְׂפַת יִתְּר", ובספר זהה יתאמץ להצדיק את רב סעדיה גאון, ולהרשיע את רונש בן לברט בהשנותיו אשר השיג על הנאון, אף כי בספר זהה לא הלק במעגלי צדק (?), כי פעמים אחדות יתמרמר על דונש אודות דבריהם אחדים אשר הוא לבדו חמד בסלפניהם וישראלים נך באורו מבלי הוכר את שם דונש אביהם, ולעומת זאת יצדיק את רב סעדיה בדבריהם אחדים אשר כבר הוכיח במקומות אחר כי אינם נמנום". ואני בער ולא אדע מרוע לא

לא הלק אברהם במעגלי צדק, משני פנים, האחד אויל, חור בו גם מבאו. אשר כחוב ומן רב לפני ספרו שפה יתר זה וסתירת וקניהם בנין; והשני אם נעמיך חקר בדבריו בן עורה נראה כי לא ראוי באור זה, כראוי באור זה, אף אם לכאותה עולם בקינה אחד ובঙנון שווה, כאשר הוכיחו המבאים דבריו בן עורה בספריהם המוחכמים, (כ"י אפענהייט ציון רע"ט יש פירוש על טdotות בן עורה בפירושו על התורתו לרובי יעקב הספרדי י"ל. יש וכ"י מינען ציון רל"ט נמצא פירוש אחר על טdotותיו), וכבר דברתי רתת עט ספריו ישרון אשר עטם קללה באילה להשיות הווד תקיי קמאי אשר קטן עבה ממתנם, ולבלו את תקודש במשמעות נצחת ובמליצות הפורחות באור, והוא רוחם יכפר עונם והגadol מגשו.

ומלבד ספריו המוחכמים אשר חשבתים כי רוכלא במרוצת תולדתו, עוד מוחכים אליו ספרים רבים יקרי הערך אשר מלא כל הארץ תhalbת, כמו: א). "האחד" — על סגולות המספר (נדפס במכ"ע ישرون ח"א). ב). "הנגולות" — לזרעת עתירות בחכמת הכתבים, (כ"י אפענהייט ודי רוסי ומינען). ג). "הגהון" (כ"י חייט מיכל ואוקטפוד). ד). "חיין מקין" — בחידות ידבר על מפלאות הטבע, (נדפס באמשטרדם ח"ג). ח). "חידה על אותיות אהוי" (נדפס בערים רבותה). ט. טוב טעם. ז). "סוד מספר" (כ"י שלילובי רשי"ט); ח). "מחברות המשוררים", (כ"י חייט מיכל ציון ח"ל). ט), "ספר המספר" — על חשבון, (כ"י פארו, ונעהק ללשון צורת ע"י החכם טערקוווס ונדרס במיין). י). "הנסינות", (אולי הוא הנמצא בכ"י אפענהייט ציון אל-קעה). יא), "סוד המונת האותיות" (אולי גם הוא הנמצא בכ"י אפענהייט תקע"ט). יב), "סוד התורה" (כ"י בואטקאן ופארו). יג), "ספר העבר" (נדפס ע"י חברה מקייז נרדטוט). יד). ספר העצמים — על עניינו הטבע והאדם והכונת הגללים ומהות הנבואה, חקרו בלשון עברית ונעהק לעבריות ע"י ר"י ז). אלפנדי (כ"י חייט מיכל וכי די רוסי). ט), "ערוגות החכמה וסדרם המומחה" — על מציאות השם וקרמותו

זקדמוֹרָוּ, (נדפס בכרם חמד ה'ד מבחב א'). פֿנְזַ, "שור על שנות האדם" י'ז). "שער השמים"—על אמונה החדש ומעשיה בראשית, (מעש מפננו נדפס ב'ט' בתחולת בת יהודה וטפר התchiaה ובכרכום חמד). י'ח), "שער העזות", י'ט), "הרחבולות" (ב' ד' רוטי ציון ס'ז'ב). ב'ב). פירוש לספר יצירה. ב'א) "החיים" (ב' וואטיקאן ציון תל'א'). ב'ב) "מאמר להבנת המקרא"—(ב' אפונהייט ציון הטמ'ה. ונדרפס). ב'ג). "דיوان"—בו ר'ס שירם.

אם בעל נשפחה תוכל להבין גודלה בן עורא זחכטו הנשגבנה בכל ענפי המדעים הנדרלים המסתעפים מעין הרועה ווילו בשינויים בכל מסחרי היצירה, וכל מקום אשר אנו מוצאים נדולתו שם אנו מוצאים גם ענותנו נגד בעלי התלמוד אשר בלב נאמן הרביבם אלופים לראשו המגש השמיימה, ובאייש חיל עמדו על משמרתו בחכמוֹת הטובה מכללי קרב להרוו מפניהם אויבי האמת, ולעוזר بعد משובצת פתאים שעולים קטנים המתקוממים לחבל ברם הרוח היהודית העומדת בקרן בן שמן. יהי זכרו ברוך שבחן נון עולם.

דובערוֹץ בן אלפֿנְדֵר טוֹרֶשׁ

דבר אל הקורא

הלא שמעת יידי הקורא, אשר נעשתה ברוחותינו אלה? כי האדמה הזאת (אשר לא גסה מיום ברוא ה') שמים הארץ רק לחת וbole, או מطمינו כסף וזהב, בדיל וופורת ברול ונחות, אשר יזקו במעבה הארץ מתחת מים ושוכניהם) פצתה את פיה להקיא שכיות כל חמדה אשר בלעה מימות עולם, עת רגונה ותחל הארץ, וגע אל שדי בהרים ויישנו, ויחצבו להבות סביב סביב על גוי ועל אדם יחר! הלא שמעת באלה? עד היום הזה עוד בעיניהם יראו כל הולכי למסעיהם, כי קריות NAMES מדור דור, אשר נבלעו מישאל מתחת ואבדו מתרוך קהן גוים, יציצו בעשב הארץ וישבו לעמוד על עמודם. אם אמרתי אספירה כמו את אשר בינוֹת בספרים מהמעשה הנוראה הזה, ולאו ספורות למו, רק ואת האתה לא אוכל להבהיר תחת לשוני, כו' בשנת שמנה מאות יישלים לאף הרבייע נפלת אש מן השמים, אש וגפרית ורוח אלעפות, או אבלת נבללה הארץ סביבות העיר הגדולה לאלהיהם Pompeji, כי ההר הנורא Vesuv ירך אש זמלח על פני הארץ וויפר באפר ובאנים סביב למשכנתו, וכיס את עין הארץ ואת העיר הזאת ובנותיה ומגראשה. — אלף ושבע מאות שנים היהת העיר הזאת טמונה בחיק הארץ במעבה הארץ, עין לא ראתה אותה זולתי עני האלים המשומות בכל הארץ ומחת הארץ ווישביה. כי הוא ישים ערי מושב לשמות עולם, לבב יוסיף עוד לעירן אנוש בן הארץ, הגדת המשנות מבתחים והיכלי חסן בניו לחלפיות, ולא ישום אל לבו בככלו: כי בן אדם חולעת הוא, זימות עבביש מבטחו, ישען על ביתו ולא יעמוד, יחויק בנו ולא

את לב איש יקר ונכבד אשר הקדיש הונו ורכשו ושלים בירוח להיות נוע ונדר בארצות נכריות, אך למן החזיא יקר מועל, ובבני קדר שמכה אגנשימים לא ידעו ערכם, ה"ה אותן הכהנה והופש תורה היקרם, מרדכי ליב ביסלכימ איש בראי, סגולות יקרות אין על עפר. למשלן, כבר יצאו על ידו לאור בדפוס המפואר של הארון אנטאנדי שמדוד בעיר העממית פרנסבורג, ואלה שמותם: ספר "יקו הימים" כולל חקירות מחקרות שונות מאות החקיר האלו הגדע בשערום רב שמואלaben תבון ז"ל. ספר הרמב"ן ז"ל על מכתנת שבת. ס' מנהת קנות. וס' מורה המורה לחכם ר' ש"ט בן פלקירא ז"ל; ועוד יבו נטויות להוזיא לאור ספרים חדשים לא שעורים אבותינו, כי עודם בכחובים ולא נפוצו מעינותיהם, מעוני היושעה, עד היום הזה לאור עולם. גם החברות הקטנה הזאת אשר נוכחים עיניך, קורא נחמר, היאaben חן אשר אין לה מאסף עד כה מהוצאות קריות ומהשותה המון קורת. שם איש לבצעו מקצתו ילכו למו, שם איש את אחיו ירחקון למן בצעוע בעז, ואין חוליה מהם עליaben. יקרה טגרת ומפוגת בין כתבי יד כלים ומטלאים אשר אל עש ושם נתנו למיכל, ובן אדם שמה לא יבין ערכם! והנה אך למומר עעיר את לב הקורא, המבון דבר לאשו, כי עלי הספר הקטן הזה עולם לחרופהῆה; שם מהברוח החכם ר' אברהם בן עזרא הוא לו לבבו לויית חן עד עולם, אין אומר ואין דברים, אין תהלה ואין כבוד, אשר יתנו הדור והדור אל הספר הזה יותר משם מחברו, כי זכרו לא סוף מקהל ישלאל כל עוז נשמת שדי החינו וושפטנו אתנו. אמנם אתה היא, על בן אמרתי אדברה וירוח לי: כל איש אשר לו ענים לראות ולב להבין, ישית יגון בגלבו ייטם וליליה בראותו תחפוקות איהו מחרבים בימינו אלה, אשר מעת מהם כי יבערו ויכסלו בקרב לנם ובפיהם ירבו הבל ורעות רוח ולהג הרבה יגיעה בשר, כי עוד יתאמזו تحت לאולותם ולכסלם נתיבות אל-מות, ולמן ידעו גם דור אחרון בנם יולדו, כי הרו עמל צילו שקר ובטעם תכין אורלה וסבלות כל הימים אשר חי על הארץ. לספרים באלה אשר המה נגעי בני אדם, החלוא*אלינו* נגה אוּם. لكن והיום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, כי העיר.

ולא יקום, כי הושבי בשמי יבית לארץ והעיר, ובכל טירוטיהם וארכמנתייה מעשי ידי אדם או במוין גבורה סופה. — אך גבעה אחת קטנה נשארה, כמו ציון קבר, במקום עיר המעטרת הנשכחת מני רגל כמת מלך, ועל הגבעה מטעי כרכמים ארמו עצם מפנינים. וכמו מלאו אשכבות ענבייהם מדם החללים אשר תחתיהם שאל יציעו, בן מדם ענב התאדמו למו. — בה נרדהה העיר הזאת בתקופת האדרטה, אלפיים שנה, עד כי ברא אלהים ופצחה הארץ את פיה שנייה לא לבלא ולהשחיטה, כי אם להוזיא בלעה לאור; או אמר אל מסתהר לאשר בחשך "הgal?" כי בא היום ויחפהו אנשי אדרטה, במקומות הגבעה באר למצוא מיט חיים, וימצאו את משואות ושמות העיר הזאת, אשר חצבה לה פה קבר בימים הראשונים. מן אז ועד עתה ייחפו דברים יקרים ועתיקים לאור, אשר ישתחוו עליהם כל עובי ארחות כי לא נשחרטו, וכל כל חפץ הנמצא שם כאז: גם עתה עוד יצלחו לכל, כי האל הטוב סך במקתה הארץ בעד כל שכבות ההמרה, בכל קרוב אלהן משחית לחבל; אף הראה ברוב חסרו אותו לדעתה, כי פעול בפיו ומעשה ידיו יצורו, ברצונו גם עשר ימים רגבים עת אין זכר למו עוד על פניהם חוץ — יציצו מערכות עפר בעשב הארץ ובאדמת קברים בלבד יובלון.

ראה אני נשארתי רע למחוק, יידי הקורא! ובמשל וחידות: דברתי עמוק ואחוותיך ביד ימינך להיליך ארץ מרחוקים ולהראותך כי יד ה' לא תקוצר, להוציא מטמוני מסתורים לאור עולם. הנה: בן עוז משכויות חמדה ובני חפץ אבדו מטהנו, לא יזכיר עוד ולא יפקדו ולא יעלו על לב, אף כי יקו מפו ומפנינים, ובכחות אופיר לא יסלו, הלא מהה מפעלות אנשי שם הבמי לב אשר הראו חכמתם ובינתם לעיני העמים: ספרי חכמי ישראל אשר לא יצאו עוז לאור בעם ברול ועפרות. ואם לא פצתה הארץ את פיה לבלו עצי תפארתם, הלא בנתוי עקר הספרים ככברוי כלאים החבאו, ולא אלינו נגה אוּם. כן והיום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, כי העיר.

השבועה אשר נשבע בעלה, והתעצב מאר ויפלו פניה, והדרוש האשה ותשאל את פני הראב"ע לדעת אם הוא חופש תורה וירע בינה, ויתנכר האיש ולא הודיע אף שמי דבר טוב הנמצא בו, ותליך האשה אל בעלה לבית מדרשו, ותברך לפניו לאמר: הבה העדרינה איך תהיה לנו פרי בטני וחוי רוחוי, איך הפל חבל לנבר דרכו נטירה, נער וריך מכל חכמה ומדעת! ויאמר לה אישה: הרגעי ודומי, מני קולך מבכי, כי אנכי אלמדחו דרכי'ה' ודרך התבונת אורהנו, ובאה' בטהתי כי אורע את רועי לצדקתה. ותפקחנה עניינו, אף כי לא ידע בעת דרך אמת, ותוישיה נדחה ממנה. ויקח את ר' אברהם בן עוזא אליו וידבר אל לו דברים טובים ונוחומים, למען ישמעו יוסף לך ולתורתו יטה אוזן. ויערים ראב"ע לשמעו תורה בכל נפשו ומואדו. ויהי היום ור' יהודיה הליו בושש לבוא אל ביתו, כי נחادر בבית מדרשו. על כי גתקשה שמה בחבור טוראות ר"ש בפומון הנודע: אדורן חסידך וכי, ותליך האשה ותפצר בו לעת האוכל שישוב לבתו, וישאלחו ראב"ע מה יום מיוםים, כי בושש לבוא אל השולחן ביום ההוא? — ויתהלו בו הזקן על דבריו, כי בו לו לבלו. ורב"ע הפציר בו, עד שהלכה אשת ר' יהודיה הליו אשה חכמה עד מאר בחמלתה עליו אל בית מדרש אישת, ותקח מחברת שירו, ולאישה לא הנדרה ותראה אותה להראב"ע, ויקם הראב"ע ויקח שבט סופר בכפו, ותחילה לתקן השיר הזה בשנים שלשה מקומות, וכשהגיע לתבנת ריא"ש, כתב כל הבית ההוא הראשון המתחליל: רצתה ה' לשמור כפלים וכו', וכראות ואת ר' יהודיה הליו, שמח שמהה גדולה ויפול על צוארו וייחבקו וישקהו. ויאמר לו: ברוך ה' אשר לא השביטה גואל לאברהם, עתה יידעתי כי בן עוזא אתה, כי מי יפליא לעשות בזאת, חוץ ממך? או רפהה רוחו ויתודע אל הליו, יותן לו ר' את בתו לאשה, גם מהר ומתן רב מאר נון לה, וישמח הליו בלבו לאמר: אני העשרתי את אברם! יותן מקום לדלותות חתנו בשירו הנעים עד היום הזה. — והנה יידי הkoraa, אנכי נתני לפניך המעשה הזה כתהוב בספרים בשני לשון קצת.

ואם

הנפש וקרב לב, אין תרופה ואין מօור, רק דברי אמת ומישרים אשר הרו והנו מלבד גורמים חקרי לב מימות עולם, פרי צדקה לחיים יאכלו אנשי לבב וראוותה עיניהם, ויהיו לבכם ושבח רפא למו.

ועתה, אהובי הקורא! אשר תחקור עד תכלית בלבך!
בHIGH החקמים ובמשכיות חמדתם, דע לך כי החכם הנadol ר' אברהם בן עוזא, מלבד אשר אסף בחפנוי כל חכמה וכל מדע על כל בני גיאו; גם קורות חייו ואת אשר הגע מעליו הוסיפו לך כשרון המעשה ונודלה הנפש מכל אחיו. הlek נדור מארך מולדרתו במקלו עבר ארצות נכירות, ובכל מקום אשר דרכו בפות רגליים נם לחכמו, והשאי אחורי ברכה ליבך עולם, כאשר יעדין ספריו היקרים אשר מתב בערים הנודלות אשר גר שם מימים וימים בלכטו למיטעיו, והנה אצינה עמך מה איה דברים מתולדותינו, למען ישמח לך עליהם: ר' יהודיה הליו (המשורר הנдол ובעהם"ח ספר הבורי) ורב"ע היו שני בני אחיו, ובן עוזה לטעללה והצליח ועשה פרי בדרוק ושירים, באצטגניות ושאר חכמות, כי רוחו קבצם והוא לאחדים בידו, הרמב"ם כתוב אל בנו ר' אברהם (אגנויות הרמב"ם) תהלות עד אין קץ על חכמת האיש הנעלם דגול מרובה הלה; וצוה לו ללמוד חביריו, בכל יכולתו, ורב"ע הליו ר' יהודר רובימי חייו, כנראה בחתימות חביריו;/ והנה שמעתי אמרים שר' יהודיה הליו (אשר לך עשר גודל ולו בת יפת תאר בשנת תתק"ק לאלף החמיטיש) היה עשיר גודל ותאלצחו אשרו ורק היה יהודה לו, וויה בהגע עתה עת דודים, ותאלצחו אשרו לחת אותה לאיש בעדרנו חי, כי זקן האיש מאר. ויקצוף הרב כי הציקratio יום יום, וישבע להשיאה אל הרាលן מבני ישראל אשר יפנשו ביום הזה. והנה הראב"ע הlek לדרכו ובא במקורת: מול פני ר' הליו, לבוש קרעים ובליי טחבות, כנר הארץ, וידי בראות אשת ר' יהודיה הליו, את העני הוה, ותוכור את.

זה ההורן למחבר^{*}

וחיינו מתי מספר ספרדים.
וטופר כל למשפחות ודורות,
ועושה טוב ומטיב לשערים.
ויקראם חסידים גם ברורים.
להתורך יאבין הסדרים.
ואדרעם יהו על פי סדרים;
לפרש עוד פשוט כל הספרים;
תשע מאות ועוד שבע ועשרים;
שנת רצון שנת הפוך אסורים.
ביום ששי ליום טובה ושמחה.
לישראל קדושים גם טהורין.

וביום שני בר"ח אדר ראשון שנת ד'
התקב"ז נפטר אבן עורה ול והוא
בן ע"ה וכחוב סימן לעצמו בשנת
פיטרתו בחיטת ידי; ואברם בן חמיש
ושבעים שנה בצאתו מהרין אף יי'
תנצ"ה.

^{*} השירים האלה נמצאים בסוף פירוש הראב"ע על כל החוריה, נכתב בכתב יד על קלף (בחבנית רבייעת בוגין) ושמור בבית ערך הספרים של ארוננו הקיפר מעטטריך בעיר ר ב |ת היינן הבירה. השיר הראשון ככלות הראב"ע את פפרו ברומי, כפי ידיעתו לא יצא עוד לאור בסוף חבורו הנperfט פעמים רבות. השיר השני, — אשר לא ידעת מדו"ע נתן לו מקום

אם לא ערבנו כי אמת הדבר, הלא ישפוק לנו הספה הזה
לדעתי כי שם עולם עשה לו הראב"ע בכל הארץ, עד אשר
מליצה וחידות ישאו עליו המשלים ועל שנות חייו, וזה לאות
עליכחו וועצם ידו. כי מראש ימות עולם עד היום הזה ימי^ת
אנשי שם גדולים חקרי לב נפלאות ידרכו; ומושכים בשכט
ספר יקומו בכל דור ודור מלכה וממלכה, לספר לדור אחרון
בניהם يولדו מעשי נפלאות מאנשי דעת אשר שעשו להם שם עולם
על פניו חז"ט^ת.

יאני בתרם אכלת לדבר, אגסי נתן לפניך עוד למכורת
אהבה שני שירים להראב"ע, אשר היו לך למשיב נפש. כי בסמ-
גע צמחיים ייחד. — גם לדורשי קורות
עולם ודברי ימי בעלי אספות (Literargeschichtsforscher) ייחו-
לחות, כי בשירים ההם נרשם גם זמן כתיבתם, למען ייחו-
לזכרון כל הימים. ואלה הם:

* רודע לכל משכילה, מדוע מני מה דוק. יאמרו המשלים כי דבריהם נפלאים נהיו בירוח קרט לגדיי ארץ, אשר מעולם אנשי השם. כי הפת השכל האנושי אשר לא נסח חמור למցוא הסבה והאמתבבל לבל דבר העשיה תחת השכש, (באשר זאת המגונה מוחדרת דק לבורי עט, אשר להם יתר שאות יתר ע"כ בלחמה וביגת לב) לא יוביל למוץוא פרתון דברום דברים אשר בחק אסדות הנפש יטודחים, ותוקר על התבליות יבוא בקהל אל קבונתם; וכן עת ראו הטען העם אשר קוצרה בינותם, את אנשי סגנלית הרמות ותנשאים בהתקף ובגבורותם, אשר בחבמתם וביגת לבם, היו ממשותם ורכם נסורה לנזוזם. או כי הרמאי, אשר יתראה חמיד ברווח תלמידותיו, עת שכל אדם נמנ או כי הרמאי, אשר יתראה חמיד ברווח תלמידותיו, עת שכל אדם נמנ אחר מגזואה הפלז ותוכן העינויים נטה את אהלו בקרוב לבר המון, ויהבר דבריהם אשר לא הובו מעולם, ולבר המון לא נפתח הוא, ויאמן לכל דבריו ולכל תלמידו אשר תלמיד הרמאי. — על דרך זה נבראנו המשלים והרמיינה בשורי, העמים הקדמוניות [אשר עם אמונת העט דורך אחרה ילבן] חוליות גדויל עם ועיין, גוי, עכ' חומו היה. בדין לבני תכמת הנחש • (Psychologen)

שׁוֹאָל לְלִמּוֹד תַּלְמֹוד תּוֹרָה סָוֶה נָא אֵל מְשֻׁנָּה חֲוֹתָה
שֶׁמֶתְמַצָּא הַלְּ כּוֹת דָת הַאַל כְּרָתָה כְּהָוָן
דְּרָשָׂוּ מְעָן לְיוּ וְקָרָאוּ אַחֲתָה מְהָן
יְוָם בְּיַוָּלְוָן נְרוֹתְיוּ לְבָבָן
וְלְעָנָן כְּלָבָם פְּרָיו נְגָנָה כְּלָסְתוּמָן
הַדּוֹבָר עַז לֹא דָבָר לֹא-
אֵי וְהַ אִישׁ חָזֶן בְּרָחָבוּ כָּבָד
שֶׁסְתָּרוֹתָוּ וְחַבּוֹנוֹתָוּ מְשֻׁמְרָתָה לְקָטָן
הַרְבָּבָמָשָׁה בְּרָבִי מִימָן מְשֻׁתָּה עַז
וְיַמָּה אַל אַלְיוֹ חָפָר וּכְנָפָע עַזְוּזָה סְתָתָה^א

וְעַתָּה קָרְאָנָעִים ! קָח נָא אֶת סְפָר שְׁפָת יִתְר בִּידָךְ
וְקִיא נָא בּוּ בְּרוֹחָנָעִן אוֹ תְּקָרָא לוּ עַונְגָן, וְתּוֹרָה פִי אִינְגָן
שְׁפָת יִתְר — אַךְ לְמוֹתָר, כִּי בְּרָכָה בּוּ

טַלְוָם בְּסָפָקָה חָבָר הַרְאָבָע אֵט לָא עַל פִי גַם אַלְהָ יְזָע עַשְׂתָה, לְטַפְרָה תְּהָלָת
גַּבָּר עַמְּתוֹן הַרְמָבָט זַל לְזַבָּר עַולְט בְּסָפָקָה מְחַבְרָתוֹ — אֲפָשָׂר כִּי הוּא גַּכְפָּע
יְדִי בְּן עַזְוָא, אֲפָכִי בְּגַמְבָט — דָתָה צְעִיר לִימָם לְעַת וְקִנְתָה הַרְאָבָע ; וְלֹא יְדַעַתִּי
לְשִׁיר הַהָה כְּקוּם אַחֲר עַזְוָא בּוּ

^א פָתָח חָסָר לְדַעַת מְלָת אַחֲתָה, פִי מְלָבָד שְׁחַדְלָת הַזָּאת יַוְצָא מִן אַכְלָל,
כִּי בְּלֵן בְּעַלְתָה דְיַהְיָה תְּגֻנוּתָה, עַזְוָא הַמּוֹבָן הוּא לְהַפְקָד מְרַצֵּן הַמְלִיעָן ! וְלֹא יְדַעַתִּי
יְהָקָן, כִּי נְחַמֵּר פָתָח מְלָת אַיִן, רַל : אַיִן כְּלָסְתוּמָן (אֲשֶׁר) דְרָכָנוּ
^ב גְּסַתְרָת (בְּפִרְפִּיר), או מְלָת אַפְּעָן אוּם חַפְרָה, וְהַבּוֹתָר יְבָחר.

והיה כי תח雲גע בספר הקטן הזה על יושר שבן הראב"ע
וְטוּבָלְבוּ לְהַמְלִיעָן בְּעַד אֲנוֹשׁ כָּעָרְכָו רַב טָעָרְיוָה זְלָל, וְלֹעֲמֹד לִימָן
צְדָקָו גְּנָד מְשִׁינָו רַבָּד אֲדָרְנוּם (חוֹא דְוָנְשָׁבָן לְכְבָרְט^ב) וְתִמְצָא בְּזָרְנוּם.
דָבָר דָבָר עַל אֲפָנִי, וְוּכְרָתִי גַם אֲנִי, הַמְשִׁגְיוֹחָן עַל צָאת
הַסְּפָר לְאוֹרָבָל בְּהַדְרוֹן.

^ב יְרִידָנְפָשִׁי הַחֲכָם הַמּוֹפָלָא רַב שְׁמוֹאֵל דָוָד לוּצָא טַו מְכֹפֵר אֶת אֲדָרְנוּם
הַלְּוִי בְּן הַמְדָרְקִים הַרְאָשָׁוּנִים בְּפִסְפָּרוּ תִּקְרָר אֲשֶׁר כָּתָב בְּלַשׁן אִיטָלְקִית בְּשָׁם :
(Prolegomeni ad una gramatica ragionata della lingua ebraica,
p. 26 § IX.) Adonim levita di Fez, dei cui scritti ignoransi persino
i nomi, encomiato pero da Aben Esdra nel (p. 29
§ XII 3.) Secondo che שְׁפָה בְּרוֹתָה, ובמקומם אחר בוה האפְרָר (.)
accenna Aben Esdra nel שְׁפָה בְּרוֹתָה, Adonim levita fu in
parte precursore del Chajug nella riforma della gramatika ebraica.
רַב אֲדָרְנוּם הַלְּוִי מְבוֹא גַם בְּאָפָרִי, וְהַטָּשָׁפָת יְתָר נְמַצָּא בְּכֵי גַם בְּאָוָצָר
הַסְּפָרִים אֶל הַמְלִיעָן הַגָּדוֹל דַעַרְאָפִי (Codex 314) (כַּאֲשֶׁר חָרוּעָן לְנוּ הַחֲכָם
זהה בְּפִסְפָּרוּ קְרוֹתָה צְוָוִי יִשְׂרָאֵל, (Dizionario storico).. בְּהַולְדּוֹת הַרְאָבָע ..

פְּרָעָסְבּוֹרָגָן, פְּבָל לְחַדְשָׁזָוּזָה תְּקִצְתִּיחָלְבָעָן.

מְאַרְדָּהָלְוִי לְעַטְעַרְדִּים.

רביהם מספּרוֹן: אַעֲפָ שְׁמַכְבּוֹת דִּקְדּוֹק הַלְשׁוֹן אֵינוֹ בְּדִבְרֵי הַרְאָסּוֹנִים, אָנוֹ נִסְמָךְ עַלְيָהֶם, וְגַעֲבוּ. דַעֲתָנוֹ, כִּי הִיא נִקְלָה בְּנֶגֶד דַעֲתָם. וְכֵן עָשָׂה בְּמַלְתָּה וְנִקְהָה לֹא יִנְקַה, שָׁאָךְ אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטָּהָות, וּרְבִים בְּאַלְהָה:

(ב) **בְּאַחֲלִים גַּטְעַ יְיָ** (בְּמַרְבּוֹ כֶּד); אמר הנָאָן, שהוא כמו ישב אֲחָלִים, וְר' אֲדוֹנִים אמר שהוֹא כָּמו מָר וְאֲחָלָות, וְעַל פְּנֵיכֶם לְהַרְחָה, וְיַשׁ לְהַשִּׁיבָּה, כִּי מִשְׁקָלִי הַשְׁמָוֹת מִשְׁתָּנִים. נִמְזַקֵּב אֲחָלִים לְאַוְתָּה, כִּי מַעֲצָנוֹ הַשְׁבּוֹנִי בְּאֲחָלִים. וְכֵן קְרָשׁ קְדָשִׁים בְּקָמֵץ גָּדוֹלָה, בְּקְדָשׁ הַקְדָשִׁים בְּקָמֵץ חַטָּף, וְאָם יִשְׁאָל שָׁוֹל: מַה טָּעַם גַּטְעַ עַם אֲחָלִים? חַרְיָה לו: וַיְשַׁע אֲחָלִי אֲפָדָנוּ. וְעוֹד מָאִין לִר' אֲדוֹנִים כֵּן, אֲחָלִים עַצְיוּ בּוֹשָׁם הַם וְנוֹפֵל בְּהָם לְשָׁוֹן נִטְיעָה? אָוְלִי הַם כָּמו שְׁמַצְאָנוּם בְּמָקוֹם אַחֲרֵי שְׁנָיהם דְבָוקִים, מָר וְאֲחָלָות, וּמִפְרָשִׁים רַבִּים פִּרְשּׁוֹ אֲחָלִים עֹבֶר וְהָוָא מְתוּלָדוֹת דְגַי הַיּוֹם.

(ג) **מְאִירֹת אַזְתָּה** (ישועה ב' ז), אמר הנָאָן, שהוא כמו אַרְיוֹתִי מָרוּי, וַיֹּאמֶר ר' אֲדוֹנִים, שהוֹא מְגֻנוֹת וְלֹא הַאֲיוֹרִוּ מִבְּחָנוֹ מִדִּקְדּוֹק הַלְשׁוֹן. וְיַשׁ לְהַשִּׁיבָּה, כִּי יַתְכִּן הִוְתָּגָרָה א' וְטָעַם א', וְהַם מְבָבָר שְׁרָשִׁים, וַיְשַׁרְאֵל מְלָאָךְ, שהוֹא מִהְפְּعָלָם הַשְׁנִים לְפָנֵי דָעַתִּי וְלִפְנֵי דָעַת כָּל הַמְדַקְדִּיקִים, לְפִי שהוֹא מִהְפְּעָלָם שְׁחַלְמָדָה. שלָהָם גַּעַלְמָם וְאֵם בא מְעַרְעֵר לְמֹר יַתְכִּן הִוְתָּגָרָה. וַיְשַׁרְאֵל מְלָאָךְ מִהְפְּעָלִים הַכְּפּוֹלִים, וְלֹא יַדְעַת שַׁהְוֹא מִבְּנֵי הַכְּבָדָר מִהְפְּעָלִים הַשְׁנִים נִכּוֹנָה לִפְנֵי לְאָמָר: וְלֹא יַדְעַת שַׁהְוֹא מִבְּנֵי הַכְּבָדָר מִהְפְּעָלִים הַשְׁנִים וְאֵם אָמָר מַה טָּעַם מִלְקָטוֹת אַזְתָּה? כִּכְהַ פִּרְשָׁוֹשׁ: שָׁאַן מְנַהָּג הנְשִׁים לְעַלְוָת. עַל עַז גְּבוּהָ, וּבְאַשְׁר הַשְּׁבָרָנוֹת הַפְּאָרוֹת, וּמְהַיָּנָה קְרוּצֹות לְאַרְצָה, אוֹ תְּצָאָנָה הנְשִׁים לְאַרְצָה הַפְּרִי. וְאֵם אָמָר עַזְהָבָה א'כְ רָאוּ לְוֹמֶר וּמְאִירֹת פְּרִיה? חַרְיָה לו: וְאַרְוָה בְּאַוְתָּה? וְעוֹד כִּי עַזְהָבָה מִבְּחָנוֹ, רַלְלָתְעָשוֹ אַוְרָתְבָתוֹ, וְאֵין בְּנֵי מְאִירֹת אַזְתָּה בְּיַתְעָשָׂנָה אַוְרָתְבָתוֹ.

גְּדוּלָנוּ

סִפְרָ יִסְׂדֵד דִּקְדּוֹק בְּמִזְרָח בְּנֵר,
סִפְרָ בְּאַשְׁם תְּלִימָד שְׁמָטָה חַיִם
סִפְרָ לְאַבְרָהָם בָּנוֹ פְּאַיְרָה

אֲדוֹנִים הָאֲדוֹנִים! שָׁא עַזְןָ ר' אֲדוֹנִים הַלְוִי מִשְׁבָּבוֹ נ"ע, שְׁקָשָׁר עַל אֲדוֹנָנוֹ רָאשָׁ הַיִשְׁיבָּה רְבָ סְעִירָה תְּנִצְבָּה. וְאַנְיָ אֲבָרָהָם בֶּן מַאיָּר בֶּן עַזְרָא הַסְּפָרִי נְדָבָה רָחוּי, לְהַעַיל בְּדָבְרֵי הַגָּנוֹן מִיד אֲדוֹנִים קְשָׁה, וְלוּלִי שְׁרוּעָתָיו שְׁהָיָה חַכְםָ בְּדָרוֹו, הִיְתִּי אָמָר: חַתְלָת דְּבָרִי פִּיחָו סְכָלָת. כִּי חַחְלָת בְּתַחַלָּה לְאָמָר, שְׁנָגָן הַגָּנוֹן בְּפַתְרוֹן, וְכֵכָה הוּא אָמָר תְּמִיד: וְעוֹד פְּתַר, וְאַנְיָ מֵצָא בְּכָל הַמְּקָרְבָּן זֹאת הַגְּנוֹרָה, כִּי אָם בְּטָעַם חַלְמָם, וְתַלְהָ יַעֲשֵׂה מִדְבָּרֵי הַגְּנוֹרָה, שְׁדָבְרֵי הָאָמָת, כְּדָבְרֵי חַלְמָם, שְׁוַיְקָשׁ פּוֹתֵר לָהּ, וְהִיָּה נְכֹן יוֹתֵר לְאָמָר: וְעוֹד פִּירְשׁ אָוּ בִּיאָר.

(א) **וַיַּשְׁלַח אֶת אַמְתָּה וְתַקְחָה** (שםות ב' ה), אמר הנָאָן, שהוא כמו שָׁהָוָא בְּמָה אָרְבָּוּ, וַיֹּאמֶר ר' אֲדוֹנִים שְׁטָעָה נ' טָעַות מִדְרָךְ דִּקְדּוֹק הַלְשׁוֹן. וְאַנְיָ אֲבָרָהָם אָמָר, מי יַתְנַזְבֵּן וְר' אֲדוֹנִים הַיִּנוֹ בְּדָרוֹר אַחֲרָה, וְהִיְתִּי מוּכִיתָו עַל הַדְּבָרִים הָאַלְהָה, כִּי כָל דְּבָר שִׁיאָמָר תַּלְמִיד מִפְּרָבָו וּרְבָבָו מִפְּרָבָו, אַיִן רָאוּי לְהַשִּׁיבָּה כִּי אָם עַל הַרְבָּה הַקְדָמָן, וַיַּדְעַת כִּי רְבָ סְעִירָה הַקְלָל שְׁבָתְלִימְדִים הַיָּה מִחְכָמִי הַתְּלִימָדָה, וְהַגְּדוֹלָה שְׁבָהָם הַיָּה קָל מִחְכָמִי הַמְּשָׁנָה, אֵם בְּנֵי חַמְתָא הַגָּנוֹן? וְמַדְעָו אַלְיוּ רִיכּוֹת? יַקְוּם וַיְרִיב אֶת הַהָרִים מִוסְרֵי עַולְמָם, הַם חַכְמִי הַמְּשָׁנָה שְׁפִירָשׁוּ בָנָן, וְעוֹד מִצְיָנוֹ שָׁאָמָר הַגָּנוֹן בְּמִקְומָוֹת רַבִּים.

אדונים בט' ור' נכונים, גם דברי הנואן אינם רוחקים.
 *) — עוד אמר הנואן, כי אחר שנמה אברהם אבינו את העגלת והעוז והאל ושות הツפור, החיים הקב"ה לאות, כי לויל' זה במה היה מאכין שיעשה הקב"ה מה שדבר לו? — וו' אדונים אמר. שירידות אש מן השיטים היא אות גדולה, ואני אומר. שדרך הנואן לרדוף אחר קדמונינו ז"ל, והם אמרנו והודיעחים כי מאייה מקום ראה ראייה על החיים המתים, ולוי' אדונים יש לעודר ולומר הלא תרדמה גדולה נפלת עליו, ונאמר לו בחולם נבואה פרשת ידוע תדע, והכתוב לא העיר שהקיז, וראה האש יורדת, א"ב הנה האות בספק!

(ח) פעלים לעות באברהם (הלים י'), אמר הנואן, שהוא במו בערה קראתו והוא אמרת; ור' אדונים אמר, שהוא מנורת דבר הבצורות, ודבוריו תוהו, כי טעם כל המוכר אינו כ"א על צר ומצוק.

ט) בקורת קהיה (ויקרא י"ט), פ"י הנואן, שהיה לocket ברכעת הבקר, כי כן אמרו חכמים ז"ל; ור' אדונים לא אמר בה מאומה.

י) ביקורת קהיה (חלים מ"ה), אמר הנואן שהוא בקורס. ויאמר ר' אדונים שהוא מנורת יקר, ונעלם הי"ד במנהנו עם דעתם, ולפי דעתם, המלה קשה להיות בנות מלכים לעולם יקרים, זוט' ויצט ירו, תמורה ת' התפעל, לדבר צחות באות, כי אם היה הת' במנהנו, ראה הצע' כאלו היא ט' ובஹות התהי'ו והתי'ת קרובי במצו, החליפוהו ולא ימצא הטע' גספ' כ"א עם צ', אין בן מנהג המשורדים, ור' הורמנון אינה ראייה כי המלה ארויות ילא לה'ק. אחר שמצאננו אם תבעין בעיו במרקא, הנה דברי ר' אדונים.

יא) לגיאונים (הלים קב"ג), אמר הנואן, שהוא מלשן משנה שקורין למינה לגינן; ואמר ר' אדונים שהמללה שרו תיבותו: ופי' הנאים היוונים, כמו חבר הינו. וזאת טעות גדולה, כי היא מללה אחת, כי אין בלשון הקודש מללה אחת מרכיבת משתי מלות בפועלם

(ד) בבלני באב (איוב ל'א), אמר הנואן, שטעמו וכאב אנוש, אמר ר' אדונים שהורה איוב להשם. שנדי לויל' אמר על פי הנואן שוה חרבן הלשון, וחיללה לנו לפחר דבר שובילנו להפר נקודה אחת מלשון הקודש. ולא אמר מאומה, בעבור שמצאננו כל ז' התנועות מתחלפות זו בזו, ולוי' שאין רצוני להאריך, היוichi מבאר וזה היטב. וב' הפירושים איניהם נכוונים מדרך הרדקוק; גם מטעם עניין המקומות, כי מלת גדל בהיותה מבנן הקל, לא יצא הפעל אל אחר, כמו עד כי גדל מאד, ואיך יתכן לומר גדלני באב, רק גדלני מבנן הכבד הדגוש; כי לא יתכן להיות פעולה מפעול שלא יצא אל אחר! לכן פ"י הכהוב: כי היהום הנזכר מלعلا, כאלו גדל עמי מנערוי, וכמוهو לא יגורך רע, לא יגור עמק, ומבחןامي אנהנה שב אל האלמנה הנז' ולפי הנואן ור' אדונים אין טעם למלה אנהנה.

(ה) קמה תרקבני בטו אל (איוב י"ט), אמר הנואן שהוא חול כמו לאנשים האל; ור' אדונים אמר שהוא קרש, וראוו שלא היה בברבר איוב וחבריו ולחם. וגם שוואת הראות צריכה ראייה בפי' אלה נכוונים, אם כן אין להשיב על הנואן.

(*). — ועוד אמר הנואן כי האוותות המשורדים, הם חזיו כל האוותות. ור' אדונים אמר כי הטע' והה' ג'ב ממשותים, וזה הפרק דעת כל המרכוקים הראשונים והאחרונים. וידוע כי מ' נצדדק זוט' ויצט ירו, תמורה ת' התפעל, לדבר צחות באות, כי אם היה הת' במנהנו, ראה הצע' כאלו היא ט' ובஹות התהי'ו והתי'ת קרובי במצו, החליפוהו ולא ימצא הטע' גספ' כ"א עם צ', אין בן מנהג המשורדים, ור' הורמנון אינה ראייה כי המלה ארויות ילא לה'ק. אחר שמצאננו אם תבעין בעיו במרקא, הנה דברי ר' אדונים

* כל מקום נכללה כמכל הנקבי לו כרך סמיין ליון כהס (*) ובמקרים הכללים ובמקרים קבועים קבועים ליון [?] טמורי לפי ממסוס, ולג' מליחוי סקלננס עס'H מוד' קדמע, כי יטלחי לתקון בכלי קדומים. ודי מclin. מה'ל.

בפעלים, ובתואר השמות הנגנו מזאננו מועטות במלות הטעם, במו את אשר בלעדי; ועוד טעות שנית כי לנאי-ראוי להיות סמוך, והנכון שהמללה מנורת נאה, והוא הוואר השם, כמו עליונים, ונשתנה הה"א, ולא היה במשקלם בעבוראות הנגנו.

(יב) **גָּנוֹבְּתִי יֹם** (בראשית ל"א), הנכון מה שאמר ר' אדונים, רק לא פ"י למה לא בא המלה מעיל בעבור תוספת הי"ד, כמו רבתי בנמוס ערתי? כי העברים שמו הפרש בין הי"ד הנוסף, ובין הי"ד שהוא מדובר בערו; ובגנובתי יום עוכבו המלה מלרע בעבור השתנות הב"ה, כמו מלאתי משפט, ואחר שהפריש בינה לפועל, אין צורך להבדלה אחרת:

(ג') **וְהַאֲמֵר לְאֶחָד בָּנָד** (בראשית ל'), אמר הנגנו, באח הנרת והחביר; ור"א אמר, שלא יתכן לאמר מהניד גדר, ולא פ"י בו מאומה, ואני אומר שדברי הנגנו אינם רוחקים, כי הנה אמרו העברים והשiao אותו עון אשמה, מנורת אם עליה לשומים שייאו, ובאשר יאמר המערער כי השiao ושיאו ב' שרים וטעם אחד, כאמור חמדךדים במלת לא יIRON דוחי באדם עם וישב חרבו אל דינה, יכול הנגנו לומר. וربים פרשו בגד, בא מול החוב כי כן הוא בלשון ישמעאל בעבור ב' הלשונות הקרובות מאד, ובכmouth העורכים לצד שלחן והוא כובב צדק. — ולפי דעתינו שמלת גדר מנורת גדור מבעל הכהפל, והטעם, שיש לה בנים רבים, וטעם חסרון ה"א במקחוב, כי סמכו העברים על המבטא, וכמוות על יום טוב בנו (שמואל א' כ"ה):

(יד) **אֲדָם עַד בֵּית אֱלֹהִים** (תהלים מ"ב), אמר הנגנו, שהוא לשון משנה, האשת מדחה את בנה, ור"א אמר, שלא יתכן להיות בכיה רק בתנועות האל"פ בש"א ופתח, וזהו אוננה טעונה, כי המלה מהפעלים שללמי"ד שלחים נעלם וمبני נפעל, אבל אמר אדרה עמהם, כמו וילחמוני חנים שטעמו וילחמו עמי. ופי

ר'

ר' אדרנים מנורת דום לה'; ומ"י יותן וידום. ואז טוב לו! כי אין לפ"י זה טעם וריח, אחר שהמשורר אמר כי אעבורי בקד, למת דום? ועוד שתנה אחורי בקד רנה ותודה? — גם טעת בקדוק ב' טיעות נדלות, הא'. כי אין האל"פ מתנווע בש"א ופתח' התנה במשפט בנין הכלב הדגנוש, וטעות ה'ב, כי מנהג העברים לכפול ל' הפעל, כמו סגריר, או הע' והל', כמו סחרחר, יקרק, אדרמים, או ה' והע' ותל' יחרחו, כמו תשגבני, ומה שאמר כי מה שיכפלו העברים בסוף המלה זאת הוא שורש, כמו סובב, הולך וטפו, איןו כן שורש הר' מלחת אדרם. ומה שאמר על מלת טופחות, טעות אחרת, כי ב' חטמי"ן שורש הם; ועוד כי מלת טופחת שם לא פעל, ואיןו מנורת הולך וטפו, באשר אמר.

(טו) **יִזְכֶּר עַמִּים** (קהלים ע'), אמר הנגנו, שהוא כמר עני ולא הביא לו חבר; ויאמר ר' אדרנים שהוא מנורת הקברו, דבורות בים, ולפי דעתיו, שהוא בטעם יזכיר, בקרוב דוא לא פ"י הנגנו וכמוון בדבריהם. ותודה את כל ורע זרע הממלכה, ובמלכים וחאבר בchap ואלו הם מנורת אכנו בקדבר.

(טז) **כְּבָדָקְלָזִים הַסְּתָרְדָּבָר** (משל ב"ט), אמר ר' אדרנים, שפ"י בו הנגנו פ"י שאין בו טעם, והוא פ"י בו מחלוקת עון כמו הסתר פניך מהחטא. ומה שפ"י בו הנגנו שכחתי; רק לפי דעתך בן הוא פ"י הכתוב, כי המסתיר דבריו זה שלא לגלו טוירו למי שאנו ראי, מכבד זה, ותחזק על דבריו המלוכה שלبشر ודם חולק בבוד למלך, כמו שאמר בסוף הפסוק וכבוד מלכים חקור דבר, והראות שאין פ"י ר' אדרנים נכון שלא אמר הכתוב עון, ואמר הסתר דבר.

(יז) **גָּסְגִּילָם קָדָם** (קהלים ט'ז), אמר הנגנו שהוא מנורת חותה ר'ים, כי יאמר מן חיים חם, ומן ציים צם, והדאמת שפ"י

זרם, ויאמר ר' אדונים, שזה לא יתכן מהסرون המ', כי מן חרם יאמר חרומים, ומ' זרים אין אלא לשון רביהם, ואני אומר כי הדרין עם הגאון כי זרים כמו זרים, שימושי השמות משותנס כמו זקנמנן-בשם, אורייתני מורי עס בשמי, ובמוהו אחריך וקרם, ורוח הקדימים,

(בג) נזון וטיריות (אוב ל"ה), אמר הגאון, שה' עשו
הבל והם מומרים לו; ויאמר ר' אדונים, כי מלה ולא אמר איה אלהי עשו, מושבת עצמה ואחרת עמה. והטעם, שלא היה האדם טהור לה' בלילה ולא ביוום. ועוד ראי' להומיף היה ולומר: ולא היה גנות צמירות בלילה; ולדעתי פ' הגאון אמרת, והטעם לככבים
שכל רואיהם יומרו לה', כמו כי אראה שמן וכוי' ירח וכוכבים,
ולא יופר השימוש בעבור שסתור הכוכבים ביום שלא יראה רק השמש לבדו, ויש טעם בו. למלה לילה, ועל פ' זה מוציאי
בקיר וערב פרגין (תהלים ס"ח), כמו נזון זמירות.

(בג') ומלקחת וטחחות (שמות כ"ה), אמר הגאון,
שהוא כמו קח את החמתה, ויאמר ר' אדונים שאין מהחה למנודה
ללא, אבל הוא למובח, ופ' מהחותה המנודה, מנחות וחותה
בנה את חזית; וזה תמה גדול, כי זה ר' אדונים לא היה
מקודמוניים, א"כ מי הניר לו, שלא היו מהחותה למנורה, שידליך
הכהנים בהם הנרות? ולמה הוציאו הכתוב ממשפטו? והנה הראית
ישבן הוא, שבתוכה ומחותהיהם שם רביהם, ולא אחת כאשר אמר;

(כח) מי במקה חסין יה (תהלים פ"ט), אמר הגאון, יורש
הארץ מלשון ארמית אחסנה, ונכון היינו תואר כמו וחסן הוא
באלונים, רק טעה ר' א' שאמר כי משקלו אסיך מריא רביד, ולא
אין שמות, ואיך ישקל מלת שם תואר בשם לבדו? וועה בן
במלת מנה אחת אפיקים, כי הביא, אסיך, שריד ופליט ותבירו
אין אחר מהם על משקל חסין רק בסמכיות, כאסירי התחזקה,
פליטי הרב, וטעה טעות גדרלה, שהביא סכיב עמהם ואין שם
התואר

דם, כמו כי הדרם הוא הנפש, רק טעה במשקללו, כי מלה דים
קמוץ, והם' מן רביהם שאינם נמצאים, ומ' חיים לשון רביהם,
והיא בחריק.

(יח) דורות בגָלְעַד (עמוס א'), אמר הגאון שטעמו הרים,
במו ימות עולם ימים, ולא נשתנה הה' א' בסמוכה כאשר לא נשתנה
הרוי בגלבוע; ויאמר ר' א' א' ב' מה טעם למען הרחיב את גבולות?
הגאון ר' אדונים פירש מצודתו וילכד ייחודה.

(וט) יען בטהוּתוֹ (טהילים ג"א), פ"י בו הגאון במשמעותו;
ולגンド עליו ר' אדונים, בעבור היהות הה' א' והואו' שורש, ויתכן
שמחשב הגאון מנותה כי' להם למלך, והטעם במשמעותו לא
וונכו במו לחותנו. ויהדות בחותנו פ' לפועל, ויתכן הווינו פעול
במו וותחתי לבקרים.

(ט) זכרני (בראשית ל'), אמר הגאון, שהוא כמו ובת חלב
ודבש; ור' א' הפסו מהסריין הדר, זוכבל הגאון להшиб, כי מלה
ובת חסרה ד' בעבור חברו ד' ות', רפה תקרובים במשמעותו הלשון,
ורבים אמרו במשמעותו הרה ללת, כמו לדרת. או היה פ' ובdry במו
צתת והם ב' שרשום, כמו עזה ועוז, ורבים כן:

(בא) זפת אולת חטא (משל ב"ד), אמר הגאון, כי הטעת
זה חטא והטעבה לאדם לצנotta; ויאמר ר' א' אני אפרתנו פרתין
שרונית כל איש נבון, כי מלה האולת בחטא, והטעם באשה, וע"ב
הביא המשל השני יוחר, כי מי שרוצה לשאנה, ר' ל' לטבול אולתת,
ופי זה אין לו טעם. וככה פ': ר' כי האיל הוא טפש שאין לו
דעת, והלץ יש לו דעת ויתחל בבני אדם, וע"ב ישנאוהו, והוא
תועבה להם מלצנותו, ובשיחוב האדם בדברי אולת, תbianנו לוי'
חטא.

(כג) במקהבת זדים (ישעה א'), אמר הגאון, שהוא מגורת
וגם

היווצאים אל אורה, כי הם סימן הפעלים, ואם אמר א"ב היהת מבניון הכבב להגוסף כמו יעלט, יש לו להראות בנין זה נמצא במקרא.

ל) **טָרֵף בְּפִיה** (בראשית ח'), אמר הנואן חתוך בפיו ויאמר ד"א, העשה מפועל פועל, ופי' כי זיה וטרף ב' שמות, ולא אמר נכוונה כי ריש טרפ קמוש הפה כל פעול עבר, והוא שם התואר כי יש תואר דומה לפועל כמו הילך, שלא יתכן היווי פועל, כי אין לו פועל בעבר שהוא מהפעלים העומדים ויש שם תואר דומה לפועל כמו מות ורבבים כמוותו.

(לא) בון טָבָאֵל (ישעה ז'), אמר הנואן בן רملיה בניי^{*} זר"א חפסו בעבר שיבא רملיה ולא רמליה? והנואן רדף אחר הקדמוניים וע' פנים לתוכה; ו"א הטוב אלינו, והנכון שטעמו שר גדול חשוב בעני ב' המלכים.

לב) **בִּזְמִים אֲשֶׁר יַשְׁבְּתָם** (דברים א'), אמר הנואן בוגדי ישבתם כולה. ויאמר ר"א כי היל החת ד' כמו בעבד כדוניו, בעמי כעמך, וזהת טענה נדוליה כי כפי' אלה לדורך קצירה, וטעמו בעבד כדוניו, ואדוניי בעבד, ועמך בעמו, שאין הפרש ביןיהם כי זה כוה וזה כוה, ועוד אין טעם לפ"ר"א, כי מה טעם הימיט אשר ישבתם? ופי' הנואן נכון וטעם להוכיח זה כי הכתוב אמר ישב העם בקדשו ושם רבבו על הימים ושתו מים רבבים ולא היה כן.

לג) **בְּקַבְקָק** (יירא י"ד), אמר הנואן שהוכפל לקושי, ולדעתו

^{*} עין נלטץ ולידק טס וכגמיגרilo טס ע"פ מ"ב נלטץ' ולפ"ז מש טפסטו ריש נטול טינט למלה צדי' לא למלה צדי' ולשי' דעט סדריך מין קפיסטה גלל גל סגנון עיי"ט. — סמיטיק

התואר, ועוד נדולות מאות שהביא יידיד עם שכיר, וזהת הגורה לא ידענו איך מצטראפת ואם היא מהפעלים העומדים, או מהיווצאים.

כג) **וַיַּחֲרֹגּוּ** (ההליים י"ח), אמר הנואן שהוא כתרנום ומחרדים אימה, ור"א אמר שהמללה הפהכה, ודבורי הנואן נבונים, וטעם ממסגרותיהם מהארמוניים הננסגרים בהם. וודעתו כי במשם במו בשב, ושלמה בשמלה, ולא ימצא בכיה' בפעלים, כ"א בשמות.

כג) **חִלְכָּאִים** (ההליים י"ד), אמר הנואן טעמו דלים, והיא תיבה אחת; ויאמר ר"א שזה לא יתכן, כי לא יאמר מן מלך כי אם מלכים. וכי אמר לו שהאהר הילך? רק חלמא. — ויאמר ר"א שהם ב' תיבות חיל כאים כמו חיל נכאים, א"ב יראה לנו ר' אדרונים במקרא חיל بلا יוז' מגורת חיל, ובכל שהוא על משקלו בבית, היה שית, ויאמר ר' אדרונים שהוסרה נ' נכאים כאשר הוסרה ב' בסות מלחת ענבים סורה, וזאת עניות נדולה כי נ' נכאים שורש בוגדי לבב מבניין נפעל והטעם א' אלא שהשרשים משתנים, וככה רבים ונום בן מלת סותה.

כח) **פְּמִתִּים חָפְשִׁי** (ההליים פ"ט), אמר הנואן, כי המת חפשי מהמיתה וכל הבירות עבדים; ויאמר ר' אדרונים חפשי מעבודת האלים אלה דברי קדמונינו ולא בדורם מלבו, והנכון חפשי מעמל, כי אדם לעמל يولד.

כט) **יַשְׁטַע אֶל וַיַּעַנֵּם** (ההליים נ"ה), אמר הנואן, יעידה' כמ' כמו לא תענה; ויאמר ר"א כי לא יתכן להיות לשון עדות בלבד, ופי' שהוא מנורת וענך ויריעך, ואני אומר כי דברי הנואן אמת, וטענה ר"א אינה נכוונה, כי רבים לנו בזה, כמו לא: נגענו שהוא נגענו בר', ודבורי ר' אדרונים שקר כי היה ראוי להיות שבור בחירך' ופתח העי"ן וידגש הנוי' במשפט בנין הכבב, ואם אמר מה יזק' שהיה מבניין הקל? וזה לא יתכן בעבר היותו מהתפעלים היוציאים

ור"א אמר חלב הכהנים, וב' הפירושים נכוונים כי מצינו כבר נהתב ולבשו כרים הארץ.

ל'ח) וּכְבוֹדִי לְעַפֵּר (תהלים ז'), אמר הגאון כי בבוד הגוף הוא הנפטר, ואמר ר' א כי זאת טעות גודלה, רק הגוף הוא בעבר הנפש כמו המשביע בטוב עדין, ויקם ר' משה הכהן לפרש אל תחזר בגבורי, כמו נפשי, כי מנהג נביים לכפול המעם במלת אחירות, ואנו קם ר' יהודיה בן בעלם וילען עלייו כי אין יהודיה הכהן נפש, וכחוב וכבדוי לערף ישכן סלה, והנפש לא תשכנן בעperf? אה"כ חورو ר' ארונים ור' יהודיה שאין ספק כי הכהן הוא הנפש כשהוא נכבד משני חלקו האדם שהנפש והגוף, הלא תראה שבתוכה למען יומך בבוד, ויגל בגבורי, ואחריו אף בשדי ישבען לבטח שהוא הגוף ואין זה כפל לשון כי מלת אף תוכיה, ואסיר טעות ר' יהודיה כי כתוב דבקה לעperf נפשי דרך משל, ואומר כי המשביע בטוב עדין, נפץ, כמו תשבע נפשי.

ל'ט) יְלָחוּמִי רְשָׁפָט (דברים ל"ב), אמר הגאון חמות אש, ויאמר ר' ארונים כי חם כמו אש, ואני אומר שככל רשות במקרא הוא כמו אש, וכמוهو ובני רשות יגביהם עופ, והטעם בחוליות אש, ובני הם הנציצים, ואלו היה דבק ולחמי רשות עם ושן בהמות היה נכון, רק מה טעם היה באמצע וקطب מרורי והם מיini דבר שבאוור? ואם מען أنها מציאות היל' נספ? הראינו: השלishi לאבשלום בן מעבה, ואם אמר שאין כן ולחמי רשות בעבור חוספת הויז', הרי ולאום מלאום יאמץ, ואם אמר אולי הוא שורש בפ"ע, הנה שלנו ושלו יובית.

ט) לְשָׁרֶד הַשְׁמִין (במדבר י"א), אמר הגאון מתחקה כשםן, שלא ראייה, ויאמר ר' ארונים שהוא הליה שבי, כמו נהפרק לשדי, ומה שנג הנגן? ולהת השמן מתחקה וערבה, והעד צפיחות ברבש כשאיינו מבושל, וכשבושל הוא בטעם לשד השמן, ושמן וזה איינו שמן יותר רק כמו ליה שמניך טובים.

ולדעתנו דברי ר' אדונים קרובים והעד לבנה אדרמדמת*) רק טעה שפי' שחורה אני על שער שדור שביעינה, כי לא יקרה האדם בלא בתואר שם בעבור אבר אחד או שער אחד.

ל'ז) שְׁנִינַת יְמִין עַלְיוֹן (תהלים ע"ז), אמר הגאון יד ה', ויאמר ר' אדונים שהוא לשון שבועה, כי כן הוא לשון הגרי, ומזה יומינט יטען שקר. ופי' הגאון הוא האמת, וכבה פ' הפטוק ואומר חולות היא מנורת חלה ה' בה על משקל למען ענותו, וטעם היא על מחשבתו, וטעם שנות ימין עליון, נשנתנה כמו ורותיהם שנותן, ע"ב אמר אחרון אוכור מעלייה - וטעם ימין גבורות ה' שהוא עליון, או יהודיה שנות עליון במשמעותו וטעמו חולות היא מחשבתי בשנות ימין עליון ודבק גם בבא אחריו, וטעם ימין כמו ויטנים ימין שקר וטעם ימין שקר כי בחללה אמר איש פיהם דבר שוא, ואין צורך לשון הגרי כלל.

ל'ח) יְרָגֵר קְרִים פְּרִיעָה (איוב כ"א), אמר הגאון כמו יתרו את הארץ, ור' א אמר שהוא מן יתרון, והגענו שפי' המלה בטעם שאין טעם לדברי שנייהם.

לו) אֲדָם עָרוּם בָּזֶה בָּעֵת (משל י"א), אמר הגאון שהיא כמו תכופתו על השה, והאמת שלא יתכן, גם יש לערעד על דבר ר' א בעבר שלא מצאנו גורזו ממבנה הקל, ואם יאמר הנה כמושה עבית בשית בשין, יש להסביר כי בשית אינו פועל יוצא אל אחר.

לו) וְפִקְרָבִים (תהלים ל"ז), אמר הגאון לחולות העמקים, ור' א

*) לנו כי ספסו מקמכל למסס יטילו מילך צבוי כלכלכ"ע. ועיין פסחים לסתמיכ"ס (נגעים פ"מ ד') ויל, וכן מל' בגנאי לדס: לנו לאדרמדמת, פסיון סמוך צלטמיכ"ס, ר' טיקס זה סמללה סמאנוויך מן פלוצן עס חזק כלגדמיכ"ס ויטה ממנו קמכלת נגקלט סמוך עכ"ל קאם, ע"ז כי יקוויס סט.

(טז) **בראש אמיד** (ישעה י"ז), אמר הנאון במשמעותו כמו האמיך היום, ויאמר ר"א שהוא משרינו ענף, ובן הוא בשרגו שהיה למעלה למעלה, וגם דברי הנאון נכונים, ובמוות יתאמרו כל פועליו און.

(טז) **וְהַתָּשִׁיבָּנוּ** (ישעה מ"ז), אמר הנאון מגורת יושם ויאמר ר"א שהוא כמו ישיש, ויאמר רבינו האי נאון שהוא מגורת אש, והטעם היו חדים, והㄣון בעני הוטשו לשון יסוד כמו לאישוי קיר הרשת.

(טז) **גִּבְעֵן אֹדוֹן** (איוב ל"ז), אמר הנאון שאינו לשון אוד, ויאמר ר"א כי הוא המאור שהוא סבת העננים, ומה יעשה בפסוק בחום צח עלי אוד?

(ג) **בְּאֵין אֶלְפִּים אֲבוֹם בָּר** (משל י"ד), אמר הנאון במקום ישאין בקר אבום בר, וועשה אבום בקמץ קמן כמו בקמץ גROL, יבר במשמעותו, ויאמר ר"א בין בקר האבום נקי ויפה פ"י שופי מוכיח עליו אע"פ שיש לטעון במלת בר, רק כאן הוא בדרך טהר יומא.

(גא) **עַטְרַת תְּבִאָרַת תְּטַנְּגַךְ** (משל י"א), אמר ר' אדרוני שהגאון פ"י מןן, והוא אומר שהוא כמו מןן צרייך, גם בויה יפה אמר.

(גב) **מִה יָקְרֹב רַעַךְ אֶל** (ההלים קל"ט), אמר הנאון מחשבותיך וכמוות ולרעין לבו, כי הי"ז והנו"ן נוספים כמו וכرون, ויאמר ר"א שהוא כמו סגוליה, ואני אומר שסבירו ראוי להרשף על שיאמר שיש שם שהוא אחד – חברים ורעים רק בדור דרוש לא עד' פשוט, חיללה! והנה דבר סרה על ה', רק פ"י הנאון בגין הילא תראה שיאמר הגביה תחולת, בנתה לרעי מרוחיק, ואחר דברים רבים אמר מה יקרו רעיך אל והטעם כי אתה תבין רעיך מרוחוק מומן קדרון קודם שאחשבי, ומחשבותיך יקרים בעני של אובל

(מג) **עַל מֹות לְגַזְן** (ההלים ט'), אמר הנאון שה' נוקף ופחוח כל' ליעדר, והטעם בן והוא אחד מהלויים בכתוב בדברי הימים, ור"א אמר שהוא שם מלך מהגויים שנלחמו עם דוד, ולא הביא ראה, ולדעתו מלהعلمות א' בעלמות שיר, שהוא פיות בס' תחלות, וגנט הנאון לא אמר שם דבר רק הכללה אחת הוא אצלנו.

(טב) **לְעֵז** (ההלים ק"ד), אמר הנאון כמו לעני שפה, ור"א אמר שהוא כלשון משנה מוציא לעז על בניה; ושני הפ"י במשמעות אחד כי אין מבירע.

(טג) **וְתָנְגַּנְנֵי** (איוב כ"א), אמר הנאון כמו מגן צרייך, ור"א אמר שהוא מגורת נמנעו כל' יושבי בנען, והוא אמתה, ואולי לא אמר הנאון על השרש אלא על העקר.

(טז) **מֵי** – אמר הנאון שלאitol על דבר ירוע בלשון עבר? ויאמר ר' אדרוני שאנו בן בעבור שמצוא מי פשע יעקב, ואני אומר שרבדי הנאון אמת, כי פ"י הבהיר בחסרון והטעם מי יסרך, או חוליך או עשה או חנידול פשע יעקב.

(טה) **לְמִחוֹת מַלְכִין** (משל ל"א), אמר הנאון מלשון תרגום עזה, ויאמר ר' אדרוני שהוא בעלות מחום, ופי' הנאון הוא הנכון כי אם בדברי ר"א היה הלמד שבור בחר"ק, ולא פרוחה, כמו שונות שלמים שטעמו לשנות עולמים, ואם יאמיר הנה למובהה התשובה כי נפתח היל' לתהורות ה' הדעת החדר במשפט חבר היל' שהוא ב' כמו בשמיים, ונמצא שלם בהשימים חסדר, אם בן נפתח היל' מחפרון ח' בנין הכביר הנוטף כמו למרות עני בבדו.

(טז) **מְאַלְיִם אֲשֶׁר חַמְרָקָם** (ישעה א'), פי' הנאון כבשיט ויאמר ר' אדרוני שהוא מגורת אלונים כמו אלה, ולדרעתית הבהיר במשפט הנביאים, רק דברי הנאון אינם רוחקים.

ברא"

ויאמר ר"א שפעה ג' טעה, ולא אמר מואמה כי מצאנו ה' בטוק
מלה תחת וו"ו לשון זכר שאינו נמצא כמו בתוכך אהלה, גם ממצאו
נח נעלם תחת הרגש, וממצינו יוז"ד נעלם למשך אין להם מספר.
והנבן בעניינו שודבר על גלות שליחת, ואלו כאשר אמרו ובטים מגנות
שלל, היה שלילו או מן ובשליחת היה שלו, ועוד למה יזכיר
השליחת הבן? ופרשתי בספר החישר כי נבא על דוד, ושלחה
שם המוקם בעצמו שהויה שם הארון, והטעם עיר כי בא קץ שליחת
או עד יצא דבר שליחת, ולזו יקחית עמים שב לשפט יהודת ובן
הכתוב מעיד: ויטש משכן שליחת ויבחר בדור עבורי.

(גט) **שְׁלַף יְבָשׁ** (תהלים קכ"ט), אמר הנאון מלשון משנה
שלפי קייר, ור"א אמר שהוא כמו שלף איש נעלו, ושני הפירושים
נכונים הם בעניין.

(ס) **פְּשֹׁוֵרִי** (שה ד'), אמר הנאון מנהת, וכמוו ותשורה
אין להביא, וטעם ר"א רחוק מעת.

(סא) **אֲשֶׁרְהָ** (תהלים ז'), אמר הנאון שהוא כמו כאשר
יפרש השחה דרך משל, כי התקבצו דמעות במתחו ועלו
משיחו, וב' בכל לילה משרה עצמו ואחר עמו כמו מלא אביך,
ויאמר ר"א שהוא לשון רחיצה בארמית, ואחר שמצאנו לו חבר
בליה' אין לנו צורך לארכית, גם הוא משל לרבר' ר' אדרוניים.

(סב) **בְּאַשְׁמָגִים בְּמִתְּמִים** (ישעיה נ"ט), אמר הנאון שאין לו
חבר וטעמו כפי מקומו, ור' אדרוניים אמר שה"א נסוף וטעמו שמנים
ורשנים היינו במתמים (אשר בזמנים צחה לאחר מותם. טוש) א"כ מה
טעם ה'? ועוד כי דברי הנבאים כפולים.

(סג) **זִבְאָ גַם הַלְּזֹן** (איוב ב'), אמר הנאון שם אדם ויאמר
ר"א שהוא מחמלאים, וכבר הבאת ראייה מחותקת דברי ר"א בפ"י
איוב, ואולי הנאון אמר כן בעבור שלא יבינו הרבה הפסוד, רק
אחד מני אלף שקשה לו לומר שמלאכי ה' שמנים.

אל

אוכל לדעתם, כמו ויקר פריוון נפשם, הלא אהרוו: אספרם מהול
ירביוון, ואיך ידבר בן על סנווי ה! ומה טעם הקיצותיו וועדי עמר,
ודבר רעה אל רעה שאמר שער' ה' אין להם מספר.

(גנ) **צְעִיר לֹאָדָם** (תהלים ס"ח), אמר הנאון הפחה שלחת
כאלו אמר רורה בם, ור' אדרוניים אמר שהוא מן נרדם, ודבורי הנאון
נכונים שאין טעם לדברי ר' אדרוניים, ומה שאמר שלא אמר רורה
בקמצות הדר' בקמצ' נדול, הראיינו לו: איה המעלם מים, ואלו שני
העברים המשפט בעעלים שהלמ"ד שלהם נעלם.

(גנ') **הַן אַרְאָלָם צַעַקּוּ חֹזֶת** (ישעיה ל"ג), אמר הנאון
נדוליהם ואין למלה חבר בהיות מלאכי שלום כפול כמשפט רובי
הגבאות, ויאמר ר"א כי אראלם כמו בשלם הבשר, ולדעתמי הוא
ירושלים שנקראת אריאל על שם המובהח, או בעבור דבר אחר
והטעם כשיראו אראלים הם שרדים שלה חמס יצקו חזזה.

(גנ"ה) **רְפָה שְׁבָרִית** (תהלים ס'), אמר הנאון כמו הרפה לה,
ור"א אמר שהיא מגורת רפואי, כי אותן אהוי מתרחכים זה'
חשוב כמו א' בסוף המלה, ואין הפרש ביןיהם במשמעות,

(גנ") **מִשְׁרַת עֲנָבִים** (במדבר ו'), אמר הנאון מלשון משנה
שורין, ויאמר ר"א כי ה' שרש ושרה, והטעם עבורת, ולא אמר
מאומה, כי מה טעם לאמר לא ישתה כל עבורת ענבים?

(גנ") **לְשָׁלוֹת בְּסִילִים** (משלי ח'), אמר הנאון כמו שלו, והטעם
שננתה ובמהו על השל, אעפ' שיש שפרשו בו על הפהה, כמו
בשלוי. ויאמר ר"א שהוא כמו שלו כל בוגרי בנד, וב' הפ' נכוונים
א"כ אין להסביר על הנאון.

(גנ"ה) **עַד בֵּי יָבָא שְׁלָה** (בראשית מ"ט), אמר הנאון כמו שלו,
ויאמר

ס"ט) ברךני ימי (ישועה ל"ח), אמר הגאון בלholot והטעמה בנהן בדרכך. ו"א בדרכך מגורת דמות ואם הוא ל' כמו צו לצוי, ורוב המפרשים פרשוה. בהכרת ימי כמו : וודמיי אמך ..

ע) לא אָרְאָה יִתֶּה. (ישועה ל"ח), אמר הגאון בטעם הוראה ולא הביא ראות, ויאמר ר' אדונים כי איןנו בכל המקרא. ונובל להתקן דברי הגאון, כי ראות מעשה אליהם היא הוראה ..

עא) דָּרְיוֹ נַפְעָה (ישועה ל"ח), אמר הגאון מלשון ארמית, כמו פדורו, ויפת פפי ואולי כל דורי מגורה. ואת ..

עב) גִּנְזָרֹת בְּעֵתָה (איוב ל"ח), אמר ר' אדונים כי פפי מורות כמו מותות, ואין ישיר רק הוא כוכב שיקרא בשם זה: איז שמות הכוכבים חמניות, וטעמו מן החדר תבוא סופה שלפעמים היה משנה התולדות ונקרה חדר בעבור שאין ישוב בדורות כי כלו בцеפון, ויאמר ר' משה הכהן כי מותות שם: רוח: כמו וממורום קרה, והכתה דבריו ר' אדונים ..

עג) נַעֲשֵׂה עַל בְּנֵיתָה פָּנָחָם (איוב שם), אמר הגאון כמו עמה כמו ייבאו האנשים על הנשים. ויפת פירש. ור' אדונים החריש ..

עד) פְּרֻעֹות אֹיְב (דברים ל"ב), אמר הגאון פרעונות ואיינן רחוק, ויאמר ר' אדונים כי הגאון אמר בפיותיו מהונגה הנגר, ואנחתה מן אהה, ואני אשיבנו ידענו כי פיטוי כל אנשי מורה כלם על זה הרוך גם רוב פיטוי אנשי מערב ומשפתם לבקש מלות ורות וקשות, ואין תימה על זה כי לא-node רדקוק לשון הקרש עד קום ר' יהודה ב"ר דוד ראש המדרקנים, ואם באנו לדדקק בספרים שאין דרך חרוזים נמצוא בהם טיעות רבות בדקוק גם בטעמי המלות; אף כי בכל חרוז, ושאמרת כי ביום שניר חברה חרוז לפניו קרתו מש יעמה הלא אתה. אומר בחרוזים, ולב' מהוה לך ..

ספר) אל בְּנֵיחִילֹת (ההלים ה), אמר הגאון לשון הפללה מן זיהול משה, ור' לא פירוש מאומה. והנכון כי תחלת המומור הוא כמו פיות שטעמו על בר ועל בר, ואלו היינו יודעים أنها אותו במומר או היינו מוחפשים לדעת טעם נחלת אולי הוא מל' נחלת לשון רבים ..

ס"ה) נַפְתַּי (משל ז'), אמר הגאון מגורת נפת, ור' אמר מלשון משנה והוא נכון ..

ס"ו) לא נִפְלַּא נָבַּי מְכַמֵּם (איוב י"ב), אמר הגאון גדול, ואני באשר חשב הגאון שטעמו באלו יאמר אין אני גדול מכם וכמותו לדעת המפרשים הקרמונים וופלו מאר בעיניהם, ואולם הר נופל בול, לדעתו שלמה וופלו ממשמעה שנלאו ונפלו בעיניהם עצם, עפי' הר נופל הוא, ואך מעט רחוק, הר הנופל הוא הר עד שבול, ונכון שטעמו נבואה ונגדל, כמו הנפלים; ואם אמר אומר למה לא אמר הר נפל, אין לעדר על השמות כי יצאו על משקלים שונים, והעברים לא יאמרו רק משקל הפעלים, ולהיות לא נופל אני מכמם כאשר אמר ר' אדונים קרוב מאד ..

ס"ז) לְתַלְפִּזָּת (ש"ח ד'), אמר ר' אשהגאון אמר כי הת' שרש וטעמו לתלויות א' ב' המלה שחטים וטעמו לתלות פיות, כמו חרב פיות, והעד אלף המן תלוי עליו ואני רחוק, ורבי אדונים לא פי' בו מאומה ויאמר ר' מרים כי הת' נסף והוא חסר אל"פ' כמו מლפנו מבהמות ארץ, וטעמו שורה וילמד עובי דרכים, יור' שלמה בר' יהודה אמר שאין לו דומה וטעמו נפ'את ..

ס"ח) לא שְׁעָרוּם אֲבֹזְזִיכָם (דברים ל"ב), אמר ר' אדונים כי הגאון פי' בו לא שערו לכמ' אבותיכם, והוא לא פי' בו מאומה, ויאמר ר' יצחק בר' שאל נ"ע שהוא מגורת לשעריהם וטעמו לא יהיה בדעתם שייהיו שעירים; והנכון עניין במו וشعרו חרבו מאר, ואולי בכמה דעת הגאון והמלה מפעלים העומדים, וטעמו לא שערו מהם ר' לא פחרדו מהם, ובמכוון בני יצאוני שהטעם יצאו ממי ..

ברדי

ה' בא', ונכון שיתחלף רק בתחילת המלה שהוא נוסף בעבר שלא יתכן לולום, ואני אומר שיתובן שפ' הנanon איןו בחלוף רק בטעם באדם נלאה לא ידע מה夷שה, והוא נכון מטעמו ר' אדונים כי מה טעם לומר שהשתתו אנשי מערם ? רק טעמו שלא ידעו מה夷שו, וכמוותו כמתלהה המראת עצמו כאלו לא ידע מה夷שה.

(בב) על אילת השחר (תallows ב"ב), אמר הנanon בטעם נבר אין איל, ויאמר ר' א' שהוא כמו אילת אהבים ולא הזכיר לפ' טעם; ולדעתי הוא תחלה פיטוט בדברי חشك או דרך משל בשיר השירים, וזהו טעם בכך בטעו. —

(פג) בדור (ישעה ב"ב), ויאמר הנanon כי בדור שורש לכידור; ור' אדונים אמר שהתייבה מושלשת וחכ' נסוף ואינה כי אם שנייה כי אותן המשך לא יספר גם לכידור אינה מלאה מושלשת רק מושלשת. —

(פד) — ויאמר הנanon כי ישעה היה לשונו צח ונעים ויאמר ר' אדונים כי זאת טעות לפי שכל דברי המקרא הם דברי השם, והטעות ביד ר' א' כי טעמי המלות הם נכוחות ודמיונות יחד שם השם בשמות הנביא והוא ירביב הטיעמים כפי כחו שקבע בתחילת מהשם ובכפי תולדתו ומשמעותו לויל' שאין ספר זה מוקן לדברים פאלח: —

(פה) — ויאמר הנanon כי שמות החיים לא יסמכו, ור' א' אמר כי יסמכו ויוודעו ואמר שנכון לומר יעקבום ויעקבנו, וזה טעות גדולה כי לא נמצאו כוה בכל המקרא ועדין עדי שקר כי הלבנון אינו שם חי ובני היצחර הוא זית ואם הפי' לפי דעתו בני היצחර זה לא בא. רק על שם שהוא כמו מין כמו שבט המנשה הלא תראה שיוכל האדם לומר ישמעאלים כי ישמעאלים שם המין ולא אמר ישמעאלים לב' אנשים ששם ישמעאל, כי היות דרך אחרת מהשם הפרטוי. —

האהלי

לך ברא ואיך יוכל האדם לבירא לב אחד לעצמו הלא ידעת אם לא שמעה כי הבורא אחר ? וזאת המלה לא נמצאה בכל המקרא טעם זה כי אם על השם לבדו.

(זח) — אמר עוד ר' אדונים כי הנanon אמר עיר תחלה כמו תחלה, ובמהו נחלה שפרה, ור' אדונים דם. ודעת כי תחלה סמור למלה חסנה כמו ושכורת ולא מיין, רק נחלה שפרה אינו בן כי הלי בקמ"ץ גדרול הפך כל סמור על בן טעמו כמו נחלה שפ' פ' ר' משה הכהן. —

(עוו) צור העתקה (ישעה ח'), אמר הנanon שמור העדות חתום תורה לא רעה להחכיהה כמו וחתום הספר, צווח לכתבה זילולי זה לא היה ראוי לכתבה; ור' אדונים שתק, והנanon כי הדרב הופך בטעם כי חתום הוא על בן אמר הנביא המסתיר פניו מבית יעקב, וטעם לכתוב ספר החתום בדניאל בעבר שהמשיכים יבינו החתום בעת קץ.

(עז) פלגי פים (אייה ג'), הוביר ר' א' פי' הנanon [ע] וזהו גבן. (זח) חשמיגים (תallows ס"ח), אמר ר' משה הכהן שהוא מגורה השמוני וטעמו סגן. —

(עט) בברית הארץ (בראשית ל"ה), אמר הנanon כמו ל' זהב' איןו שורש ואין לו חבר, ור' אדונים אמר מגורת כביר וזהו גבן גם אם מעט רחוק. —

(פ) טי פעל ועשעה (ישעה מ"א), אמר הנanon שהוא עתיד במו ועשה בצלאל ונanon הוא, גם יתכן הייתו עבר במו אף עשייתו. —

(פא) נפלת (בראשית מ'), אמר הנanon שפ' ותלא — בחלוף ה'

שמורה, ור"א אמר שהוא מנורת ושקט הוא אל שמו והעד שהמלחת מלרע, ואין זאת ראייה כי מנהג הנפוץ להיות פעם מלעיל פעם מלרע, גם ויזכר ויאפק משות. ובכך יאמור השמר מלעל ומלרע כי אין משפט לשון הפרש לעשות השמר והשקט שישמר מעשות מלאמת בפועלם כי אם בשמות וטעם השמר והשקט שישמר מעשות מלאמת רק ישיקות וכמוו ויראו מכם ונשמרתם מאידך והעד על פ"י כי אין יעשה פעולה מנורת שמו והוא רוחך מادر;

צד) צלחות (איוב נ'), אמר הגאון שהוא שתי מלות, ויאמר ר' אדונים שנוטף هو על צלם והביא חבירים, ואינם דומים לו ואמר הפרשונגה מן פרש ומה יעשה בר' ואינו כי אם מהעקריות הנקראים מלכים, ולפי דעתך מלת אלומות כמו חזק והוא עיקר ועל כן לא יסור לעולם.

צד) פנאר בקייטור (תהלים ק"ט), אמר הגאון שהוא מן נודד, והדין עם ר' אדונים רק הוא במשמע שרמה ערו לנאר שימוש בהיות בקייטור מקום עשן.

צד) במנים (תהלים ק"ג), אמר הגאון במניינים, ויאמר ר' אדונים שהוא אחר והטעם כל' גנון אחר, ודברי הגאון אמת בעבור הי' והם לשון רביהם במשפט וטעמים ישימו העברית הדגשת תחת אותה המשך בחומר, אב הוא גנון בבלים רבים ולא. בשאר גנוניים ורבבר זה ידוע גם היום.

צד) פטו תרבות (תהלים ט'), אמר הגאון מלשון חרמן, ויאמר ר' אדונים מן חרב כתעם גוי אל גוי חרב, ואין זה טעם המקום הלא תראה אחריו, וערים נחתת, ויש ספרים שתת' הטופ' אעפ' שנגנון להיות פתוח, ודברי הגאון אינם רוחקים,

צד) צעקו פיו שטעה (תהלים ל"ד), אמר הגאון עם הצדיקות דבר

(ט) קאחי (יהושע ז'), מלת שם כולל וטעמו האול של זה את דרך אחרת ואם היא זורה.

(פ) ויהולדה (דניאל י'), אמר הגאון כמו האומרה בלבבות, והמפיק בסוף בעבראות ה' וטענה בו ר"א טויות רבות.

(ח) דבר חמץ נחוץ (שמואל א' כ"א), אמר הגאון כמו לחוץ בחלוּפָן ב', ויאמר ר"א שהוא מנורת וחיצית את המלכוּה, וזה טעת גדרלה בדקוק כי ה' שורש ב', נבוב ילubb ולא יתבן היותו מבני נפעל ואלו במשקל נכון איך יאמר נחוץ מוחcit ריק נחזה כמו ואשר היה נעשה ליום אחר, ולדעתי דברי הגאון נכונים בטעם כי פ' נחוץ כמו לחוץ רק לא יתחלף אותן באות כי אם ש' בת' וו' עם צ' ואותיות הנוח לבdom.

(ט) נערמו (שמות ט"ז), אמר הגאון כמו ערמת חתימות ותמה ר"א מפי' זה ואין לו פ' אותו רק בדרך דרש שאינו על פשומו של מקרא,

ט' נבען לְבָם (שמות ט"ז), פ' הגאון כמו עינה וונגה והוא, גם דברי ר' ארונים נכונים.

צד) ארך האבר (יחוקאל י'ז), אמר ר' אדונים שפי' הגאון כמו על אברתו ושאן לו טעות כלל.

צד) נ' הושיעה (תהלים כ'), אמר ר"א שפי' או מושיענו או מלך וכמו מה לך הים; ולדעתי הוא כמשמעותו וככה אומר כי הושייע ה' משיחו והטעם כאשר נקרא קול אחד ואנחנו בשם אלהינו נזכיר הושייענו בישועת משיחנו ועננו. --

צד) השמר והצקת (ישעה ז'), אמר הגאון שהוא לשון שמירה

אמוננים נוצר ולו, ואני אומר ששניהם נבונם כי מצאנו שומר
אמונים שם ולא תואר, וזה אמתן בליך ספק.

ק"ה) מִשְׁתַּחֲווֹת (יו"ק אל ח), נבון היהות הטלה מורכבת
טפוףול עבר ונפועול הוה והטעם משתחים עם השתחווות כמו
יושבת בלבנון מקוננת בארזים.

ק"ה) הָעֵדֶת הַשְׁלָךְ בְּאַשׁ (ירמיה ל"ח), לדעת בן
קрайש הת' שלא לנוכח כמו באור תשוף, ואין צורך, רק חוץ
לనוכח זהطعم שתסבב שרפה. ואלו אותה תשוף אותה השלבנה
אל היוצר לבן קרייש שהסר מלת בית, ובשי אמר אל היוצר כאלו
אמר אל בית היוצר.

ק"ג) וְהַצְרוֹזִי קָהֵם לְמַעַן יָמַצְאֹו (ירמיה ז'), אמר כי
פי' הכתוב שהשם יביא עליהם ריבים ויצר להם והוא נחרבים במלוק
אחר למטען ימצאו אותם הקולעים.

ק"ג) עַת גִּשְׁבָּרָת מִנְפִּים (יו"ק אל כ"ז), אמר שעפונ היהות
גושברת הרבר עמה והנבען שתחסר מלת היהת.

ק"ה) פִּשְׁׂׂרָד בְּהַמּוֹת יְחִיזָן (חבקוק ב'), אמר כמו ייחיך
בי הדבר עמו, ואני אומר שתחסר מלת מחשבותיך הדומה לה.

ק"ט) וּבְאַשְׁתָּת גַּעֲרִיךְ אֶל יְבָנֵיד (מלאי כ' ב'), [א' ר"א]
דאוי היהתו תבגנו. וזאת טעות גודלה, כי הוא שב למלת ברוחכם
שימצא לשון זכר ונקבת.

ק"י) וְשָׁם יְדַבֵּר עַמְּנוֹ (חו"ע י"ב), אמר ר"א כמו עמו,
לא יתכן שישופ הנביא, אלא שהתגנבה על ריבועם בן יוаш בבית
אל, ושב וחתנבה עליו חזע בן בاري ובupper שניהם אמר כי
המלך

זרבר ויאמר ר"א שמדובר לרשיים ודבריו שניהם נבונים שיש פסוקים
דבקים עם הקרוב להם כמו ואם שלש אלה, ואף לא מתרך העשה כן.

ק"ט) מְאַזְּבִים בְּגַהַז (ההלים ס"ח), אמר הנאון כמו
מנהן, ר"א אמר כי הוא כמו ממנו והנבען שהמלחה וורה כי אין
טעם לדברי ר' אדרוניים, ואולי היא מורכבת כמו עדנה את אשר
עדן והטעם מכל אויב שתבקש, הוא בידך, גם רחוק.

ק) בְּתֻעַר מְלַטְשׁ עַשְׂה רְמִיה (ההלים נ"ב), בורת ומעות
כך אמר ר' אדרוניים על הנאון — זה לא יתכן — רק פי' הכתוב
שעשה רמיה ידמה לתער מלוטש.

ק"א) יְנַהֲגֹז עַלְמֹות (ההלים מ"ח), אמר הנאון ישיבנו
ליימי עולםנו וכבה פירוש ר' משה הכתון ספרדי, ור"א פי' מנורת
נעלם, ויקומו טעונים עליו שלא תמצא ואת הנורת במנורת
הרואיין להם עולםנו למאור פניך, ואמרו כי פי' עונות עולםנו
ולא דברו נכמה מהיות אחורי למאור פניך ההבקע עם דבר נעלם
ולדעתי פי' עלמות מנורת עולם, והטעם הוא אלהינו עולם עוד.
העומד לעולם הוא היהת המנהיג שלו ואין טענה מהсрונו הלהט"
פי' העדר ה' מלך עולם עוד. אמרותי עולם חסיד יבנה שפי' איינו
כאשר חשבו רובי המפרשים, ואם יוסיף לטעון איך ידבר עלמות
מנורת עולם אין תימה כי אמר לעילום וחכמוני ז"ל עולמית.

ק"ב אָז הַנִּפְחָה אַלְלִים (דברים ד'), אמר הנאון שהוא
קדש והעדר הנפה בעבורו שיש לו היכולת כי מה טעם לומר אמר הייש
אל שיעשה ככה רק המעם שהשם עשה בעבורם מה שלא עשה
עם גוי בעולם.

ק"ג) לֹא אֶמְתַּן בָּם (דברים ל"ב), אמר הנאון אמונה,
ויאמר ר"א שהוא תואר והטעם לשון יהוד כמו פסו אמוניים,

קיט) פקוח אונגים ולא ישטע (ישעה מ"ב), אמר ר' ארונים הנבען תשמע ולמי דעתך לא ישמע השומע ובמותו: ויאמר ל' לפוף. —

קג) וכל בתקת טרוףחה (וחוקא אל כ"ט), אמר ר' אדרונם כמו בנה, וזהו טעם גדולה, גם טעה בפי' כתפות חוגרות ובמלת עומו פלשותים וכבר פי' —

קכ"א) ואם לא יגאל חניכה ל' (רות ד'), אמר ר' א' חניכון תגאל ולפי דעתך אין צורך כי כן פ' ואם לא יגאל נזאל שוחחה אדרע ב' אין זולתך לגאל ואחותה אחדרך. —

קְבָבָה – תַּגִּנִּי יְלֵפִיךְ (ישועה כ"ט), אָטוֹרֶה ד' אֲדֻמִּים וְגַבְגָּוָן אָסָמִיךְ, וְלִפְיֵי דָעֵת הָאָמָבָנִין הַקְּלָמָן מְגֻרוֹת וַיְסַפְתִּי לְמַרְתָּה וּבְמַשְׁקָלוֹ אָתָה חָזֶק גּוֹרְלִי.

ק'ב) פְּנִזְעָקָד בְּרִיךְ (ישעה כ"ב), אמר ר"א כמו אהדרסן ואין צורך כי תחזר לאויב או להוות.

קְבָד) קֶלֶבֶת נְזִיאוֹתֵנוּ שָׁם (הוֹשֵׁעַ ג'), לְפִי דְעֻתֵי חַיָּה
גַּסְקָעָה וּבְמוֹרוֹהוּ רְבָנִים.

קְפָה כִּי יִסְרֹאֵל אֶת בְּנָךְ (דברים ז'), לשון יהוד ורב טקראות מלאים ממנה כי הדבר פעם ידבר עט הפתוחים ופעם בחרך כלל כמו יהיו לי שוד וחמור רק אביך הראשון חטא אין על יוגbum בן נבט שהמליכו ישראאל ולא על פ' ה' .

ק'ב) – ואשר הובד ב' אליהם קדושים במו קדושים, לא אמר מואמה כי למה פרח מלאות קדושים ושבח אלהים והאמת שבל מעשה זה על ידי מלאבו על בן פעוט יקרה בלשון יחיד וכעס בלשון

המלאך מצא יעקב בבית אל בשומו מחרן חבר אתו ועוד נשאר כח למקומם ושם ידבר עמו.

כ"א אָרְצָנֶנוּ נְפָלוֹת (מיכח ז'). אמר ר' א' במו הראנו ולא אמר מאומה ופי' יאמר לישראל השומעים דבריו של נמיין מארץ מצרים אראה בנין נפלאות זה לשון קדר.

ק'יב) בְּמִצְלֹות יְם כָּבֵדֶתֶם (מ'יה ו'), אמר ר' אדרוניים: ההנכון כל חטאינו ונכון הוא במשמעו והמו בעבור שאמר בתחלה לשאריות נחלתו, ואם טען טוען הלא קרוב אליו ישוב ייחומנו, והרואנו לו הבעלינו ארץ וקרוב אליו מי כמניך באלים ורבים בכנה.

קינן אָם לֹא נִכְחַד קִינְעָנו (איוב כ"ב), אמר ר' אדרונים קומותם ואינו פועל עבר וראו היה להרגש במו דיניגים וכבר פי' בספר.

ק'יר) אֲלֹהָה יְרָאָתִי הִיא תַּחַתֶּלֶל (משל, ל"א), הוא חסר כמו הנמצא בית ה'.

קפטן) כי ייבשׁ מיאליים (ישועה ב'), אמר ר' אדונים הנפוץ
תבשו ולדעתו החסר מלאת בניכם.

כלהם ולאם פֶלְם הַצּוֹבָר (איוב י"ז), אמר ר' אדונים כמו
בלכם ואין הטעם כך אלא אתם ואחרים. —

קיוו! יוציאם לבקרים (ישעה ל"ב), אמר ר'א הצעון זרעו נלמי דעתו זרוע המקיים.

ק'ich כל קדושים עטפּה (וכיריה י"ד), אמר ר' א' עמו ולדעתו
זהתנבה לנוכח ירושלים כנהוג למעלה וחלק שלך.

אַלְפּוֹת

אחר מאה, ודרך המתרגם אינה בריך פשוט.
כלו) — ואתמה על ר' אדונים איך יתכן היה על דל שפתם
 בטעש דלווי, ואם הוא מגורט-דלווי היה ב' בראשים, כי הטעם
 יוכיח שהוא שורש או שניהם מעולם הלמ"ד, ובא' הת' תחת הה'א
 במeo שפתוי, ע"ב באה המלה מלעיל כמשמעותה תפארת, אשא
 אשא, כי מצאנועו במקום מוכרת, נפל אשא אין הפרש בין סמור
 ובין מוכרת.

כלו) **שורשת** (שמות כ"ח), נכפל הרי"ש, כי שרשת
 גדרות הוא השורש הפק דברי ר' אדונים.

קלח) **סומפניא** (דניאל ד'), מלה ארמית ואין צורך
 להסבירה.

קלט) **לטרת הפלקה** (ר"ה א' כ"ב), אמר ר' אדונים
 ומנדיה בלו והלך, יתכן פ' רק אין למתה המלך חסר ני"ן, תדע
 שיאמר בלשון ארמי תנאה.

קמ) **גיא** **מואוד** (ישעיה כ"ה), חסר ה' מלמ"ד הפעול
 הגעלם כמו צו לזו.

קמא) **בלפת אש** (שמות ב'), אמר ר' אדונים כמו להבות
 אש ואינו נכון כי לא יעדר הה'א ב'א בסוף המלה שדוימה לאלא'ך
 המשך, א"ב אין פירוש כ"א בלב אש, ואין טענה למזה לא נקדמים
 וכבר האש כי לא יוק בעבור שנפה"ח הלמ"ד שימושי השמות
 משתנים אין קץ להם, כמו ובגינה אשר מים אין לה,

קמ) **צראואר** (ישעיה ו'), גם זאת טעות גדרלה ביר ר'
 אדונים שפירש צורה, ואינו ה'א כמשמעותו, והטעם ואובי יראת
 והאואר

בלשון רבים והשם הנקרוא הוא לשון רבים ואסור לאומרו בלשון
 יתריך ואון ספר זה מוכן לדבר על סוד שם הנכבד והנורא כי עמק הוא.
כבו) **ויבא אליו אנשימים** (חווקאל י"ד), על הנadol שביהם
 אמר כמו ויצאו עד חברון רמו לכלב לבדו.

כבב) **ויאל ארכמת יישראאל לא יבאו קצת מה אליו** (?)
 ניאץ' עד (שמואל י"ב), הנכון ששאל המלך ענה ואמר עד.

כבט) **וניקרא הו** (ישעיה ל"ז), נכון הוא שלקחה חוקיתו
 הספרים שהיו רבים והא' שהיה בו רוב הדברים פרשו לפני ה'.

כל) **עמל הקסיליט תיגענע** (קהלת י'), לפי רעתית תינע
 כל אחד ואחד אשר לא ירע וכמוهو בננות צערה עלי שור, על
 בניה כי איננו, ונגינותינו נגנון, وكבל היהודים.

כללא) **ויהי אחותיו להברית** (קהלים ק"ט), הרבה ידברו
 לנכהה כמו לוכר וכמוهو כי יהיה גערה בתולה.

כלב) **לום עברות יובלו** (איוב כ"א), כולם התוציא
 מורות בעתו פרשתיו סמרק כל אחד.

כלג) — **ובמלת ייחוץ פגימטו** (קהלים י"ח), אין צורך כי
 הוא לשון רבים כמו נעשה אדם בצלמו.

כלד) **ועלתה באור** (עמוס ח'), יתכן היוו כמשמעותו או אם
 הוא חסר " אין תימה כי אותיות המשך ימצאו נוספים ונundersים
 וככה לא יהל שם ערבוי, מקרני רמים, כי על יום טוב בנו.

כללה) **ויעשה אוח** (חווקאל י"ח), יתכן היוו כמשמעותו,
 והטעם אייה מהם תהייה, ולהיות אחר איiou נתן, כי איך יהיה
 אחד

קנא) חֲטָנִים (איוב ב"ז), פ"י הנואן אלול ונראה שלא ישדר טיזרשו לר"א, זידוע כי הוא מגורת חמה;
קנב) מְבֻשֶׁ מְבַטֵּח (ישעיה כ'), אמר ר"א שהגנוון אמר שהוא כמשמעו, והטעם שהיו מביטחים אלו, ואולי הנואן חשש דוד הטעם, אמן לא יחסר גמליה שאינו מאותיות המשך, ומוי' שמכבשו אלו מבטחו עליו.

קנג) אֲפִיאֵיךְם (דברים ל"ב), אמר הנואן לשון אם' ויאמר ד"א מגורת פאת; והנכוון שהמלת יתרה, אעפ"י שפי' ר"א גם הוא נכוון.

קנד) בְּלֹאֵי יָין (ישעיה כ"ה), פ"י הנואן המתמדים על היין נהלו לו, כמו ולהמת סיסרא ויפה פירש.
קננה) בְּשֻׁבְתָּה וּבְנִתָּה (ישעיה ל'), אמר הנואן בתשובה והאמת שהוא בהש��ת וכמו שובה ה', כמו אם ישוב ולא ישוב זהה פ"י היפלו ולא יקומו, היחשבו ישראל שנפלו ולא יקומו אם ישבו אליו ולא ישקטו במקום, כמו אם תשיב אליו תשיב, והעד שאמר בסוף, ולא תנור, וטעמו בפלו.

קנו—ויאמר הנואן שיו"ד פסוקים הם ווגות ; ואומר ר' אדונים שדבריואמת בלתי שני פסוקים שאינם סמכים . ואני אומר שסרך הנואן על אחד מהקדmons וכבר פ"י הי"ד שאינם סמכים, וקשה שבכולם : ה' הטוב יכפר בעד, פ"י בס' המאונים.

קנו) צְבִירָה בְּרִיתָה הַיּוֹרֶד (ישעיה ל"ב), אמר הנואן ובעת הבירד תברד ובעת החום ר"א לא פ"י בו מאומה והנכוון שש' יברדי פועל עבר הוא, ע"כ הר' פתווח במשפט, וטעם ברדת העיר במודיע העיר ולא במקום ישוב.

בגלוון

זהior שחשך בהריסטה המדרינה ראה מעוף צוקה.

קמנג) בְּלָה בְּבִיטָה (שמואל ב' י"א), הם ב' שרשיהם א' גם ה' בסוף התיבה כמו לא כללה מפרק לא תכללה רחמייך .

קמדר) הַן קְרוּי (איוב ז'), הנכוון תוו, והטעם שאלתי ובקשתי כי אלו דברי ר' אדונים [ע] היה תוווי ולא תוו .

קמהה סותה (בראשית מ"ט), כבר פ"י שם ב' שרשיהם מגורת סותה מסותה .

קמו) לְבִיאָ (ישעיה ב"א), מהו"ח הלמ"ד על ה' בנין הנוסף, כמו לשמיד, ולנפול ירכ, שאותיות המשך ימצאו נעדרים.

קמן) עַקְרָוּ שָׁׂלָר (בראשית מ"ט), אמר ר' אדונים שפי' הנואן חומה, ולשקל הרעת פירש שור ממש ולדעתו פ"י הנואן נכון שהיתה שכם מוקפת חומה , ואם אמר האומר למה אין בשור"ק כמו עלי שור ? נשיב כי חול"ט והשור"ק יתחלפו בפועלם ובשמות .

קמהה יונת אלים (תהלים נ"ו), אמר ר"א שהגנוון פ"י מגורת לא תנו והיא לא פירש בו מאומה והנכוון מטעם חול"ט שהוא יונה ממש .

קמطا) בְּעִים דְּזַחַזָּ (ישעיה י"ח), אמר הנואן שיבור, ומאהר שבמלחה זו יפרש המפרש ברצוינו אין להסביר על הנואן .

קן) וּבְסִילִיכָם (ישעיה י"ג), פ"י הנואן מולות ור"א מחשה . ולפי דעתו הם כוכבים שהם בשני הסדרנים ע"ב נקרא הא' אדום, הורני הנמלים, וטעם ובסיליכם קרוב לנורת על הכסלים, חמנים

אמר אברם המחבר : זה ספר ההשיבות שהשיב ר' אדוניס^ט מצאתי בארץ מצרים , והוא בו טויות סופר הרבה . כי מנהג מהבנינו במקומות האלה , שלא יבדקו ס' הנכתב מהספר והנתה הספר הראשון טעה , וויסיף השני על חמתת הראשן פשע . עד שלא יוכל אדם להנצל משבושי הספר . והשם השוכן עד לברו ישא עון כלנו כרוב רחמיו . גם העתק שהועתק ממנו זה הספר היה מיימים רכבים ישן ונשן ולא מתבאים אותיותיו . והנייר חתוך , והכתיבה משובשת . והרבבה טרחה לתקן ולא תקנתי אחת מני אלף , ولو היו מניה ספרים בלשכת הגות הרבה טרחים ושכרים פאדר .

כן (בגלוּתֶך) (ישעה ל"ג) , אמר הגאון מלשון ליאו , אלום פי על טעם דבר כי מרדוק הילשון לא יתבן , ונכון שהוא כמו כהיתיך שהוא כפול במשפט , וו"א שבמו הוא יטה לארץ מגלת , והטעם כמעט רחוק .

כן (ביהיל ביהיר) (מלכים ח י"א) , אמר הגאון שהוא כמו בחיל , ואעפ"י שבא כמו סמרק נכו שסמרק למלה חטרה , והטעם בחיל גוי כרך ובן , והיה כבד , ובן כין הטוב , בין מקום פלוני לטוב , ובן שומר מה מלל . הטעם אם מליל שלישי או חמישי לחירש בלילה שודד עד מואב כמו בלילה פלוני .

כן (במלקה קאשור) (ישעה י"א) , אמר הגאון כמו אידן הברית , ולפי דעתו הוא דרך קצורה המלך מלך אשר , הארון ארון הברית העם המלחמה העם עם המלחמה , הנבואה עודד הנביא הנבואה נבואות עודד הנביא , האוהלה שרה אמו האוהל שרה , ורבים ככה .

כן (בשאנגנך) (ישעה ל"ז) , אמר הגאון כי הנז"ן נופף , והטעם כמו שאונך ור"א החריש , ופי' הגאון נכו הוא , כי לא יכול מפרש לומר דבר אחר בעבר עליה באוני . ולפי דעתו דבוק למללה , והטעם יعن התרגוץ אליו וחתנו שאנןך .

כן (באנן וללה חסר בכ"י) , אמר הגאון שאין לו חבר , ופי' מקומו או חמתו , וכל המפרשים ור"א פירשו בעיניו והקוראים ספרו ייחסו כי ידע לו חבר אולי הוא כמו עד כי יבוא שללה ושרת עצמו ואחר עמו , כמו נבירה ודוקיד מין וב' בעל שרי , וככה פי' כiolדה אפה אשאג .